

THE SUNDAY MORNING SHULCHAN ARUCH
CHABURA IS STARTING A NEW TOPIC

אדם המזיק

The Halachos of Damages, Payments and Responsibilities

TOPICS WILL INCLUDE:

SLIP N' FALL | MALPRACTICE
CAR ACCIDENTS | WHOSE FAULT?

LEARN THE SOURCES, "LAMDUS", DOWN TO THE PRACTICAL HALACHA

Shabbos Afternoon

LEARN THE SUGYA, ONE HOUR BEFORE MINCHA

Sunday Morning:

9:00 - 9:40: CATERED BREAKFAST
AND LEARN THE SOURCES

9:40: SHIUR BY RABBI BLEJER

ATTENTION
LAWYERS PLEASE
CONTACT YPARSONS@
KZMNMB.ORG TO
RECEIVE CLE CREDITS
FOR ATTENDING THE
SHIUR.

SHIUR WILL BE LIVESTREAMED ON OUR WEBSITE SHIURIM.KZMNMB.ORG

A JOINT PROJECT OF
THE NORTH MIAMI BEACH KOLLEL AND
THE LAW OFFICES OF STOK KON + BRAVERMAN

A JOINT PROJECT OF
THE NORTH MIAMI BEACH KOLLEL AND
THE LAW OFFICES OF STOK KON + BRAVERMAN

THIS GUIDE IS BROUGHT TO YOU BY

The Business Halacha Awareness Initiative is a joint project of the North Miami Beach Kollel and the Law Offices of Stok, Kon & Braverman, with the mission to promote better awareness and expert handling of business-related financial issues in both the halachic and legal realms.

To this end, we have created a chabura of local Talmidei Chachomim to learn the halachos of Choshen Mishpat, as well as a schedule of seminars and programs to better educate the community in business halacha topics. We thank Beis Din Maysharim of Lakewood, NJ for overseeing the project.

ABOUT THE NORTH MIAMI BEACH KOLLEL

The North Miami Beach Kollel has been servicing the local Jewish Community since 2006. The mission of the Kollel is to create a vibrant Makom Torah, a place where there is constant study of Torah, in the heart of the North Miami Beach Community, providing unlimited learning opportunities to all members of the community. In addition to the high-level Torah Study of the Kollel staff, they also deliver over 70 shiurim weekly throughout the region.

The Kollel has played a central role in the growth of Torah in NMB and its development as a strong Torah center in South Florida. The Kollel, through the many Torah classes which are given by its faculty in neighboring communities, has also served as a central figure in the spreading of Torah in other communities such as Aventura, Aventura Lakes, Bal Harbour and Hollywood.

ABOUT OUR PARTNER

Stok, Kon & Braverman is a full-service law firm whose areas of practice focus on complex commercial litigation, real estate, appeals, partnership disputes, family law, immigration, guardianships and probate. The attorneys at the firm always bear their clients' burdens for them, which allows these corporate leaders the time and attention to focus on building their businesses instead of getting bogged down in legal quandaries. Together with its joint efforts with local and nationwide rabbanim and dayanim, the firm can help advise on how Halacha and secular law collide with respect to virtually all aspects of their clients' economic dealings.

Robert A. Stok, Esq. the managing principal of the firm, became an attorney after a successful career on Wall Street working as an investment banker and a trader for prominent financial institutions. In addition to his law practice as a commercial litigator and transactional lawyer, Mr. Stok has developed real estate projects and has established a variety of successful businesses ventures. Therefore, Mr. Stok brings a unique perspective to the practice of law due to the combination of his in-depth real-world experience together with his highly honed legal skills.

Joshua R. Kon, Esq. serves as a principal of the firm and is an experienced legal practitioner and business owner. This gives him a unique appreciation and understanding of his clients' business problems, having experienced them firsthand. For more about the firm and Josh, please visit www.stoklaw.com.

הדמים מודיעים אלא בכדי שאין הרעת טרעה, אי נמי בכדי שיש בו ביטול מקח, וכבר כתבתי בדין הדמים מודיעים ומחלוקת רבי יהודה ורבנן יותר מזה בפרק המוכר את הספינה ובריש פרק המוכר פירות בסיעתא דשמיא.

אמאי פטור איבעי ליה לעיוני. הקשו בתוספות אמאי לא פריך מסיפא דקתני ואם הוזק בה חייב בעל החבית אמאי חייב איבעי ליה לעיוני, ותיירצו דסיפא ניחא ליה דיותר יש לו לשמור עצמו שלא יזיק אחרים משלא יזיק, ומסתברא לי דאין אנו צריכין לכך אלא כיון דאפשר לאקשווי מרישא לא נטר עד סיפא, ועוד דאלימא ליה קושיא דרישא לומר דלא סגיא שאין בעל חבית חייב בנזקו אלא אדרבה הוה לן לחיובי מי ששכרה, ואיכא למידק אם איתא דאמרינן הוה ליה למידק אם כן הא דאמרינן גבי חנוני (לקמן סי"ב ב') שאם הניח נרו מבחרץ בעל הגמל פטור אמאי נימא ליה הוה ליה לעיוני, ויש לומר דבמקום הליכתו דוקא הוא דאמרינן איבעי ליה לעיוני ולא במקום הליכת בהמתו, ועוד שמשאו של גמל מונעו מלראות נרו של חנוני.

ואם תאמר עוד אי אמרינן אית ליה לעיוני אם כן מאי קאמר רבא לעיל בפרק כיצד הרגל (כ"ד ב') גבי שתי פרות אחת רבוצה ואחת מהלכת כי אית לך רשות לסגויי עלי לבעוטי בי לית לך רשותא, דכיון דבעטה בה ודאי חזיא לה ואפילו הכי אמרינן דאית לה רשותא לסגויי עליה, והיכי דמי אי מליא רבוצה כל הרשות אפילו לבעוטי בה אית לה רשותא, וכדאמרינן גבי חבית דבממלא כל הרשות אית ליה רשותא אפילו לשבור, ואי בשאינה ממלא כל הרשות אפילו לסגויי עליה לא, דהוה לה לעיוני דאפילו לגבי בהמה נמי אמרינן הוה ליה לעיוני כדמוכח לקמן בפרק שור שנגח את הפרה (נ"ד ב') דשור פקח פטור, ונראה לי דלא דמיא דהתם ודאי שור פקח בטבע מעיין שלא יפיל עצמו בבורות ובפחתים וכן כל בעלי חיים כאנשים אבל אינן בני דעת לשמור עצמן שלא ידרסו על הכלים ועל כל מה שמונח לפניהם ברשות הרבים, שאם אין אתה אומר כן היכי אמרינן דרגל מועדת לדרוס ולשבור.

ושמואל אמר באפילה. ואפילו למאן דאמר (לקמן ב"ט א') נתקל פושע בהא מודה דלאו פושע דשאני הכא דיש מכשול לפניו, **ואם תאמר** מכל מקום ליחייב דהא מרבינן את האונס מפצע תחת פצע כדאיתא בשילהי פרק כיצד הרגל (כ"ז ב'), ואמר רבא נפל מן הגג כרוח שאינה מצויה והזיק חייב

וכשלא סלקה הוא פשע בעצמו, או דילמא כממונו דמי וחייב, ואסיקנא דעבדו כגופו ושורו כממונו מפני שאין השור יכול לסלקה מעליו, וכן פירש ר"ח ז"ל, אבל הראב"ד ז"ל וכן בתוספות פירשהו בעבד כפות ובניתן עליו כפני אדוניו ולומר אם הארון חס עליו כעל גופו להסיר הגחלת כדי שלא ישרף העבד או לא, ולפי פירושהו בעיא דרבה בין לחיוב מיחה בין לניזקין היא, וכן שורו כפות בפני הבעלים, והקשה הראב"ד ז"ל מאי קא מיבעיא ליה בשורו וכי שורו חביב עליו מראשי אבריו דאמרינן סמא את עיני קטע את ידי אפילו על מנת לפטור חייב (לקמן צ"ב א') ולא אמרינן היה לו להציל את עצמו, ותיירץ דדילמא התם כגון שתקפו מיד וסמאו עד שלא היה יכול להציל את עצמו וכי איבעיא ליה לרבה כאן בשהיה יכול להציל.

המניח את הכד

למאי נפקא מינה למקח וממכר. קשיא לי ולשמועין האי דינא למה לי כל הני מתניתין לישמועין חדא זימנא, ומסתברא דמתניתין לאו לאשמועין האי דינא אתא אלא תנא כי אורחיה תני להו משום דהיינו כד היינו חבית, וכי קאמר מאי נפקא מינה אדיוקא דגמרא דקא דייק עליה קא מהדר מאי נפקא מינה מהאי דיוקא, וכן נמי משמע מלשון רבינו חננאל ז"ל שכתב למאי נפקא מינה כלומר מה צורך לדקדק בזה, ע"כ לשון הרב ז"ל.

דף כ"ז ע"ב. קא משמע לן אין הולכין בממון אחר הרוכ. ואם תאמר ליחזי דמי היכי, ויש לומר דלא בעי למיבעי הכא אליבא דרבי יהודה דאית ליה הדמים מודיעים כדאיתא בפרק המוכר את הספינה (כ"ב ע"ז ב'), משום דלא קיימא לן כותיה אלא כרבנן דאמרי אין הדמים ראייה, ואם תאמר והא משמע בריש פרק המוכר פירות (ס"ט ע"ב א') דרבנן בכל כי **הא** אית להו הדמים מודיעים מדאקשינן גבי המוכר שור לחברו ונמצא נגחן וליחזי דמי היכי, ומשמע ודאי דאליבא דרבנן קאמר דאי לרבי יהודה כיון דלית הלכתא כותיה לא בעי סתמא הכי אלא הוה ליה לפרושי ולמימר ולרבי יהודה דאמר הדמים מודיעים ליחזי דמי היכי, ואם כן הכי נמי לימא הכי וליחזי דמי היכי, ויש לומר דאין דמי חבית יתרים על דמי הכד כל כך שיהיו מודיעים, שלא אמרו

נא **הרשב"א** **חדושי** בכא קמא כ"ז ב' - כ"ח א'

אמר ליה מאה פנדי בפנדא למחיייה. ודוקא בשאינו יכול למונעו בדבר אחר הא יכול למונעו על ידי דבר אחר חייב וכדאמרינן לקמן מפני שהיה לו לשומטו ולא שמתו.

דף כ"ח ע"א. בן בג בג יחידאה הוא ופליגי רבנן עליה. כלומר אני אומר יחידאה הוא ופליגי רבנן עליה, ואי אפשר לומר דכהדיא פליגי רבנן עליה דאם כן היכי פריש רבינא מאי שכור את שיניו בדין דאי פליגי רבנן עליה אי אפשר למימר דבן בג בג שכור את שיניו בדין קאמר דאם כן כמאי פליגי רבנן עליה, כן נראה לי.

אי הכי אימא סיפא דחפו לעליון ומת חייב ואי בתם אמאי חייב. כלומר אי אמרת בשלמא במועד משום הכי חייב שהיה לו לשמטו שאינו בהול על שורו שהרי בעל השור משלם לו נזק שלם מן העליה, אבל בתם אמאי הלא בהול היה על שורו שלא יפסיד חצי נזקו, ופריק אפילו הכי היה לו לשמטו כיון שאפשר, ומיהו אפילו במועד אם אין שם עדים או שאין לבעל השור להשתלם ממנו פטור דמקום פסידא הוא היכא דאי אפשר לו לשמטו.

בעל הבית משכר ויוצא משכר ונכנס. ואם תאמר אמאי משכר והלא אפשר לו להניח חבית על חבית וכמו שאמרו היה לו לשמטו, ויש לומר דהכא טריחא ליה מילתא להניחן זו על גב זו.

ירושלמי (ה"א) הניח חבית ברשות הרבים ובא אחר והניח אחרת סמוכה לה ובא הראשון ליטול את שלו אם יטלנה מכאן ויתגנה כאן נעשה בור, אלא יטול את המקל וישברנה או יעבור עליה אם נשברה נשברה, נשמעינה מן הדא שור שעלה על חבירו ובא בעל השור ושמטו מתחתיו אם עד שלא עלה שמטו ונפל ומת פטור ואם דחפו ונפל ומת חייב, אמר ר' יוסא ואת שמעת מינה ראה אמת המים שוטפת ובאת לתוך שדהו אם עד שלא נכנסו המים לתוך שדהו רשאי לפנותן למקום אחר ואם משכנסו מים לתוך שדהו אינו רשאי לפנותן למקום אחר.

הרי שהיה דרך רשות הרבים עוברת בתוך שדהו. פירשתיה במקומה בפרק המוכר פירות (כ"ב ע"ט ב) בסיעתא דשמיא.

לפורטין מן המעשר. פירש רש"י ז"ל משום דהפקר פטור מן המעשר, ובתוספות אמרו שאינו מטעם הפקר דהא תנן במסכת פאה (פ"ו מ"א) בית שמאי אומרים הפקר לעניים הפקר ובית הלל אומרים אינו הפקר עד שיופקר אף לעשירים כשמיטה, אלא

על הנזק (כ"ז א), אלמא כל נזק הבא מן האדם חייב על האונס כרצון, ויש לומר דאונס גמור לא ריבתה תורה ואפילו בנוקי אדם, ותדע לך מדגרסינן בירושלמי (פ"ב ה"ח) גבי אדם מועד לעולם בין ער בין ישן, כיני מתניתין בשהיו שניהם ישנים אבל אם היה אחר מהן ישן ובא חבירו לישן אצלו הוא המועד, וכן בפרק אלו נערוח (כתובות ל"ד ב) גבי הניח להן אביהן פרה שאולה טבחה ואכלוה משלמין דמי בשר בזול ולא משלמין כולה אף על גב דהזיקוה, ודמי בשר בזול נמי דמשלמי לאו משום תשלומי נזק אלא דמשלמי לפי מה שנהנו ולא הכל אלא כדמי בשר בזול, וכן בפרק שור שנגח את הפרה (לקמן מ"ח א') גבי הנכנס בחצרו של בעל הבית שפוטר בעל הבית כשהזיק את הנכנס היכא דלא הוה ידע ליה, אלא על כרחין לא מרבינן אונסין גמורין, ואונס נפילה אפילו ברוח שאינה מצויה אינו אונס גמור, ונתקל אליבא דרבי יהודה אפילו נתקל בקרקע הוי אונס גמור לפי שאין דרכן של בני אדם להתבונן בדרכים, אבל לרבי מאיר נתקל הוי פושע לפי שדרכן של בני אדם להתבונן בדרכים, והיינו דאמרינן לקמן בפרק שור שנגח את הפרה (נ"ד ב) דשור פקח ביום פטור, ולפי מה שכתבתי למעלה אף שור אין דרכו להתבונן בדרכים בכיוצא בזה שלא לדרוס ולשבר.

הרי אמרו לרכובה שלש. יש מפרשים שלא אמרו שיעורין אלו אלא לעני שבישראל אבל לנכבדים כל אחד ואחד לפי כבודו, ויש אומרים אפילו לנכבד שבישראל.

אמר ליה חסדא חסדא קנסא קמגבית בבבל. יש מפרשים כי שיעורין אלו כולן דמי בושח הן ובושת קנס הוא, ויש מפרשים כי זה דמי בשתו וצערו ולא קנס ממש קאמר אלא כעין קנס, שכל נזקי אדם באדם לא שכיחי ובעי מומחין ולא עבדינן שליחותיהו במילי דלא שכיחי, וקשיא לי מאי קאמר דהא אי תפס לא מפקינן מיניה ואפילו לא תפס אי אמר קבעו לי זמנא לדינא בארץ ישראל מזמנינן ליה ואי לא אזיל משמתינן ליה, וכדאיתא בפרק קמא דמכילתין (ט"ו ב), ואם כן צריכין אנו לדעת השיעורין דאי מפיס ליה מנפשיה כדי שיעוריה שרינן ליה שמחיה, ואי נמי תפס טפי מפקינן מיניה, ויש לומר דהיינו דקאמר ליה אימא לי גופא דעובדא היכי הוה כלומר אימא לי אי תפס או לא וגופא דעובדא היכי הוה, כן נראה לי.

קושיא לאו דוקא הוא אלא משום דלא שמעי ליה דאמר בה לא לאו ולא הן ואפשר לומר דגמרי מינה והך דר' יצחק נמי כיוצא בהן. וכל זה לדעת הגאונים ז"ל¹⁹⁶, אבל לדברי רש"י ז"ל¹⁹⁷ א"א לומר כן, שאילו קנאו כר' יצחק אפי' במשכנו בשעת הלואתו היה מתחייב באונסין, אי הכי מתני דקתני שומר שכר לא אתיא כר' יצחק והוא צריך לתירוץ אחר.

[פ"ב, ע"ב] במלוה צריך משכון¹⁹⁸. פרש"י ז"ל¹⁹⁹ להיות משתמש בו ולפסוק עליו להיות פוחת מן החוב. וקשיא א"כ הוה ליה שוכר וקימ"ל שוכר כשומר שכר, ואיכא למימר הכא במאי עסקינן בשכלו ימי שכירותו וא"ל גמרתיו, הרב אב ב"ד ז"ל²⁰⁰. ור"ח ז"ל פ"י²⁰¹ במלוה צריך משכון מר סבר צריך לו ומצוה קא עביד ומר סבר לאו מצוה קא עביד אלא א"כ הלוהו בלא משכון אבל במשכון לא, כלומר דנטילת משכון לאו מצוה היא אלא ההלואה היא המצוה, ולא אמרי' כיון דלא מהימן ליה בלא משכון נטילת משכון עושה מצוה ובתורת מצוה שהיא אצלו וכן עיקר²⁰², שאלו לפרש"י כיון דניחא ליה לאוקומי מתני' כר' אליעזר נמי לוקמה במלוה שאין צריך משכון דהוי שומר שכר כרב יוסף²⁰³.

וואתא ר' יהודה למימר שומר חנם ישבע נושא שכר ישלם האי כדיניה והאי כדיניה. ולא תקנו בו כלום ודין הנתקל כדין גנבה

דאמרי' בפסחים¹⁸⁷ ישראל שהלוה את הנכרי על חמצו אחר הפסח אסור בהנאה משום דקני ליה כדר' יצחק, והא נמי משכנו בשעת הלואתו היא והיכי קני ליה כדר' יצחק דהא ר' יצחק לא אמרה במשכנו בשעת הלואתו, ואי נמי מוקמת ליה בשכבר הלוהו ועכשיו הוא מניח לו משכון על חובו, אכתי לא דמיא דר' יצחק דהא לאו לגוביינא מסרו לו מעתה אלא לכשלא יפרע לו בזמנו.

ואפשר לומר דהא דאמרי' הכא מי אמר לאו למימרא¹⁸⁸ דלא אפשר למימר הכי, אלא ה"ק מי שמעת ליה הא מילתא בהדיא, ומיהו אם הוצרכנו לתרץ כן אמרי' דבכל ענין אמרה אע"ג דקרא במשכנו שלא בשעת הלואתו כתיב גמרי' מיניה, לפיכך כשהוצרכו לומר כן בפר' השולח¹⁸⁹ לענין שמיטה ובפסחים¹⁹⁰ לענין חמץ נמנו וגמרו דאיתה לדר' יצחק אפי' במשכנו¹⁹¹ בשעת הלואתו¹⁹². ויש בתלמוד כיוצא בזה שהוא מקשה קושיא על דרך הספק בכמה דוכתי בסדר נשים¹⁹³ הניחא לר' ישבב אי לאפוקי מטעמא דר' סימאי קא אתי שפיר אלא אי טעמא דנפשיה קאמר וכו' ולא מפרקי' לאפוקי מדר' סימאי קא אתי, ואי איצטריך להכי אפשר היה לומר כן. והכי נמי אקשי' בכמה דוכתא¹⁹⁴ אימור דשמעת ליה לר' מאיר לרבר שבא לעולם לדבר שלא בא לעולם מי שמעת ליה, ואשכחן רב נחמן דאמר¹⁹⁵ לכשתלד קנה, אלמא הך

קמב א. 196. רה"ג ר"ח ורי"ף שהביא רבנו לעיל ד"ה והכא שסוברים דאפי' שלא בשעת הלואתו הוה ש"ש ופטר מאונסין. 197. בד"ה שקונה משכון. 198. ולפינו בגמ': צריך למשכון. 199. בד"ה כמלוה. 200. ברשב"א שבשטמ"ק הגירסא: כך תירץ הרב אב ב"ד והראב"ד ז"ל, ובכתי"א 2 הגירסא: והראב"ד ור"ח וכו'. 201. האו"ז בפסקי בי"מ סי' פא הביא פירושיהם של רש"י ור"ח ועיי"ש מה שהקשה על פי' ר"ח ועוד עיין בתשובת ריא"ף שבשטמ"ק. 202. וכ"ה ברשב"א שבשטמ"ק ובחידושי הר"ן. ועיין בריטב"א שהבין אחרת בפ"י ר"ח שהמלוה הלוה רק בתנאי שהלוה יתן לו משכון, ונחלקנו ר"א ור"ע האם אפי"ה איכא מצוה בהלואתו או לא. וכן נראה שהבינו כשיטת ר"ח תוס' בד"ה במלוה. 203. עיין בתור"ה במלוה וברשב"א שבשטמ"ק מה שחירצו.

כדאיכא שטר דלא סמך אמשכון אלא אשטרא, אבל כדליכא שטר קנה משכון גם בשעת הלואה. 187. לא ב. 188. כ"ה בכתי"א 2, ובכתי"א ובנרפס: למרמא, ובשטמ"ק למימר. 189. גיטין לו א. 190. לא ב. 191. בגרפס ובכתי"א הגירסא: שלא בשעת הלואתו. וט"ס הוא, ובשטמ"ק ליחא לתיבת "שלא". 192. וכ"כ רבנו במלחמות בשבועות (כו א בדפי הרי"ף) ובפסחים (ט ב בדפי הרי"ף), וכ"ה בחידושי הריטב"א כאן והוסיף דכן דעת הגאונים, וכ"כ בחידושי רבנו דוד בפסחים וברשב"א בגיטין ובמאירי שם בשם ויש מפרשים. ובעה"מ בגיטין (יט ב בדפי הרי"ף) דחה תי' זה וכתב: דלא עקרינן אוקמתא דשמעתא דאוקמתא כדוכתא גבי הלכתא דדיני משום אוקמתא דעלמא דנסבי לה בגיטין אגב גורא דשמיטה. 193. בכתובות ל א ובקידושין סח א. 194. בכ"ב קמא ב. 195. בכ"ב

ק ה ל ו ת ב ב א ק מ א ס י מ נ כ ד י ע ק ב ע ט

ואונס ומפלע תחת פלע לא מרצין אונס גמור כדפי לעיל טכ"ל, ולשיטת הרמב"ן ז"ל דמפלע תחת פלע מרצין אפי' אונס גמור [זולת כשפשע הניזק, א"י מתעסק ברשות] הדק"ל דא"כ מאי מקשי' אונס רחמנא פטרי', אבל לענ"ד בפשטו אחי שפיר דהשתא קאי אהיזיקו לאחר נפילה [כדמוכח מהא דמייחתי והתניא נשצרה כדו כו' כמש"כ התוס' ד"ה והתניא] וגמלא שהאדם לא "היזיק" באונס אלא עשה "דבר המזיק" דהיינו צור, עשה באונס, ולא אשכחן מפלע תחת פלע לחייב אונס כרצון אלא היכא שהיזיק באונס. אבל כשעשה מזיק אונס לא אשכחן שיתחייב עליו (*). ובתמא לל"ע מהיכן פשיטא להחוס' דגם צעשייה מזיק נדון אונס כרצון (**). ועכ"פ צדעת הרמב"ן ז"ל שפיר י"ל דצזה ליכא כלל דינא דחייב אלא אונס כרצון, גם אפי' אי מיירי כשהיזיקו צעטת נפילה לא ברירא לי לע"ע מנלן דיש צזה דין אדם המזיק היכא דנפשרה ונפלה מעלמה הרי אין זה מכוחו כלל, רק שהוא הביא הכד צידו כאן למקום זה, ואח"כ נפשרה מעלמה, ועיי' במלחמות ר"פ המניח דכל שנתקל אין צזה דין אדם המזיק אפי' פשע ורק מדין אשו הוא דמתחייב.

משלמים דמי צער צול היינו מה שנהנה אבל דמי כולה [מדין מזיק] פטורים. והיינו משום שהוא אונס גמור, ולשיטת הרמב"ן ז"ל דגם באונס גמור חייב אדם המזיק, נראה דהכא שאני דכל אונס הרי מעשה ההיזק אסור לו לעשותו, ורק שנאנס צעשיי זו, אבל הכא כיון דחזקה שחתה יד אדם שלו הוא, ה"י מותר להם ע"פ דין לעצמו ולאכלו, וברשות התורה קטצדי, וכה"ג ליכא מדין אדם המזיק. שו"מ צשטמ"ק כתובות דל"ד בשם הרמב"ן ז"ל שהביא דברי הרצ"ד ז"ל צהא דעצמוה ואכלוה דפטורין לשלם דמי ההיזק [רק מה שנהנה] וז"ל אבל האי דברשות קא"תחית לכסבורין הם של אציהם הוא לא וכו' וסיים וזה נכון וענין רשות שהצדיר כאן הרמב"ן ז"ל היינו רשות התורה דחזקה מה שחייי האדם שלו ולא הו"ל למיחש דהוא של אחרים ואינו כהביא דמתעסק ברשות דלעיל דהתם הכוונה ברשות הצעלים ודוקא העסק הוא ברשות ולא מעשה ההיזק, והכא ליכא רשות צעלים לעסק זה, אלא דברשות התורה קטצדי וכמש"ל.

סימן כה

בענין שטר שיש בו ריבית

תוס' צ"ק, ד"ל ע"צ' ד"ה וחכ"א הק"ו צהא דקאמרי רבנן שטר שיש בו ריבית גובה את הקרן וכו' ומשמע שאת הקר' גובה ע"פ השטר ואפילו ממשעצדי, והיכי גוזין ע"פ שטר זה הא העדים פסולין הם נצטרו על לא חשימון כו' ואין לומר דכיון דזניכר הריבית צתוך השטר [כדהוכיחו התוס' שם לעיל] א"כ לא יצא לגבות את הריבית ע"י שטר זה ולכך לא חשיב שעשו שומא, וז"א שהרי אשטר זה אמרינן צגמרא דמזעטא כתיבה עבדי לה שומא וע"ש בתוס' מה

אחז"ר צא לידי ספר חלקת יואצ ורחיתי שם בחיו"ד סי' צ' אריכות צצקיות רבה נדון נפל מידו אי נחש צמעשה הגצרה וזהו אפי' כשפתח ידו צכוונה כדו שיפול וכש"כ כשנפשרה ונפל מידו שלא צכוונה דלע"ג למה יכא זה צגדר מעשה האדם. עוד הוכיחו התוס' דצאונס גמור פטור אדם המזיק מהא דכתובות ל"ד הניח להם אציהן פרה שאולה עצמוהו ואכלוהו

(* ועיי' תוס' צ"מ פ"ב צ' ד"ה וסנר ונמחוק"י ס"פ האומנין צהא דהמעביר חנית וכו'.
** העירוני שהרצנו פרץ ז"ל הקשה קו' התוס' צצגנון צזה דנוקי שהיזיק צעטת נפילה צזה נלמד מקרא דפלע, ע"ש, וי"ל צזה ג"כ כונת התוס' שלנו.

ניקין. הלכות חובל ומזיק פ"א

ז ומנין שמדיק בחבירו חייב בצער. מפורש בלול ערומ (דף ל"ט.) שאונם משלם הגער מידי לא יליף לה ממחש אשר ענה שהרי הוא משלם הנזק לכך המהמים כמפ שנתן החת אשר ענה, ובהחלול ליה על טעם החת פלע ליהן לער במקום נוק. ותימה מהניט ויל למה לנדה מחננים שהוא דבר קלוב ולי"ע:

ח ומנין שהוא חייב בשבת וכו'. מפורש בהובל:

ט ומנין שהוא חייב בבושח וכו'. שם בהובל ובכילד הרגל:

י אינו חייב על הבושח וכו'. משה נחובל (דף ס"ו.) ומפורש כילד הרגל (דף כ"ו.) דישן שביש פטור:

יא אדם סוער לעולם וכו'. כילד הרגל (דף כ"ו.) כשהמטה:

בד"א שהדין חייב וכו'. ירושלמי זה לאו ממני כשהו שניס ישינס אלל אם היה האחד יסן וכל חבירו ויסן אללו זה שכל יסן אללו הוא המועד:

יב מי שנפל מן הגג ברוח מצויה. דע שגלה חלקים הם. כל זמן שיש דבר שפיהה נמונה וזכו רוח מצויה אלל הוא שלל ככונה חייב להרבעה דברים ופטור מן הנושח. לא היה שם שפיהה וז"כ לא נעשה כלונם נמוך חייב על הנזק ופטור מן השאר זה רוח שאינה מצויה. כלונם נמוך כמנו המפרשים

ככנה דהמיקן לח חבירו. וזויה הרב ז"ל בואח הינגל מיימרה לטעמה שם כמקף כילד הרגל (דף כ"ו.). ופח שכתב ואם נהפך. פירש"י לאמר שהמחיל לטול שנמסון לטול על האדם להיקן להנאמו חייב על הנושח והע"ם שלל נמסון משום נשמו:

יג שנים שחבלו באחד כאחד וכו'. יד המתכוין לבייש את הקבן וכו'. מפורש שם בהובל (דף פ"ח.):

יד נתכוון לבייש את הקבד וכו'. גאומה כתיבה נחובל:

טו היתה אכן סנוחה לו וכו'. ממצא פסוקים כילד הרגל (דף כ"ו.):

טז ומנין שהוא חייב בשבת בפני עצמו וריפוי בפני עצמו שנאמר רק שבתו יתן ורפא ירפא: ח

והחוקה במבושיו וקצוהה את כפה ככלל דין זה כל המבייש: י המבייש אינו חייב על הבושח עד שיהיה מתכוין שנאמר ושלתה ידה אבל המבייש חבירו בלא כוונה פטור. לפיכך ישן וכיוצא בו שבייש פטור: יא אדם מועד לעולם בין שונג ויזבין מיד בין ער בין שכוך אם חבל בחבירו או הויק ממון חבירו משלם מן היפה שבנכסיו. במה דברים אמורים שהישן חייב לשלם בשנים שישנו כמור ונתהפך אחד מהן הויק את חבירו או קרע בגדו. אבל אם היה אחד ישן ובא אחר ושכב בצדו. זה שבא בחזרונה הוא המועד ואם הויקו הישן פטור. וכן אם הניח כלי בצד הישן ושברו פטור שזה שהניחו הוא המועד שפשע: יב מי שנפל מן הגג ברוח מצויה והויק חייב בארבעה דברים ופטור מן הבושח. נפל ברוח שאינה מצויה חייב בנוק בלבד ופטור מארבעה דברים. ואם נהפך חייב בכל אף בבושח שכל המחכוין להויק אע"פ שלא נתכוון לבייש חייב בבושח: יג שנים ויזשחבלו באחד כאחד שניהם חייבין ומשלשין בנייהן. היה אחד מתכוין ואחד שאינו מתכוין זה שאינו מתכוין פטור מן הבושח: יד המתכוין לבייש את הקבן ובייש את הגדול נותן לגדול דמי בושחו של קטן. נתכוון לבייש העבד ובייש את בן חורין נותן לכן חורין דמי בושחו של עבד: טז היתה לו אבן מונחת בחיקו בין א מ"ג ע"ס פ"י ע"י נסס הירושלמי טוח"מ פ"י ח' *כדפוס וינילמה ויבטיחן הני למשה. וכדפוס מהר"ם סדוואע למעשה וי"א עיקר: שלא

לחם משנה

דעלם נתקוס טיבל לטול כרות מצויה אע"פ שלא נפל אלל ברוח שאינה מצויה נוק מיהא חייב והע"ם פסקם הדברים כריש הלכות נוקין וכחז דנפל כרות שאינה מצויה פטור אפטר סמך על מ"ש כפי' מ"כ"א דהיינו דוקא כשעלה נתקוס שלא היה יכול לטול ממחלה ברוח מצויה וכדכתיבנא:

יד המתכוין לבייש את הקבן. קשה דכפי' הובל (דף פ"ו.) אמרו על הא כתיבה דלחיה דלא כרי"ש דלמרו שם ולי ר"ש הא אמר נתכוון לבייש את זה ובייש את זה פטור מ"ט כי קטלה מה קטלה עד דמתכוין ליה דמתי ואחר לו וקס עליו עד שמתכוין ליה נושח נמי עד דמתכוין ליה דמתי ושלתה ידו והחוקה נמנשו ופירש רש"י ז"ל מדשמעין ליה לר"ש גני קטלה באלו הן הנשפיקו נתכוין להרוג את זה והרג את זה פטור ה"ג לא שאל דטעמא דהתם משום וארבו לו ה"ג כמיב בנבושיו ע"כ. ולי"א כיון דרבינו ז"ל פסק כרי"ש כריש ס"ד מהלכות רותח שכנה שם המתכוין להרוג את זה וארבו את זה פטור ממימת כ"ד וכו' והיינו כרי"ש ח"ך פסק כאן דמחייב דמי נושחו של קטן. וי"ל דרבינו אינו מפרש כתיב רש"י ז"ל דקאמר דרי"ש לא אמר הכי כדדיא גני נושח דמתכוין לבייש את זה ובייש את זה פטור אלל שנגמ' נפקא ליה הכי מדשמעין ליה הכי גני קטלה משום דכתיב וארבו לו ה"ג נמי כמיב בנבושיו דלישאנא דגמרא דקאמר ולי ר"ש הא אמר נתכוין לבייש את זה וכו' משמע דלמרו ר"ש כדדיא גני נושח ופליגי על רבנן כדדיא בנרמי גני קטלה וגי נושח ולאו הא כהא מילא אלל הא בגמרא הא כהא משום דרי"ש חז"ל נמדא שיעה כדמריהו דחז"ל כהר כוונה לכך אמר מ"ט כי קטלה אלל לעולם דלא תלין הא כהא ולכך רבינו ז"ל כפלוגתא דקטלה כיון דכפי' הנשפיקן אמר דחנא דכי חוקה מתקא מדרבנן וכדכנה שם הרב בעל כ"ת ז"ל לכך פסק רבינו ז"ל דלא כוהתייהו אלל גני נושח דלא אשכחן כתיבה דמשיעא לר"ש דרבינו לללין דהלכה כרבינו לגבי יחיד והלכה כרבנן לגבי ר"ש ודמריהו הוא ולכך פסק גני נושח דחייב ויין דלמיה נושח לקטלה דקרא דכתיב גני נושח לטוס דרשא אחא כדכתיבו החוק' כפי' הובל אלל קרא דחז"ל ונמק פטור פשעיה כרי"ש דהא דמוקי רבנן רוב ישראל וחד עכו"ם ולאשמעין דינא דקטוב וכדלמרינן בפרק שור שנגח היו דוקא. ולכך אע"ג דגני קטלה פסקין כרי"ש כהא פסקין רבנן. ח

משנה למלך

להיות נזוק ע"י הנפילה ואחר כך נזק טעם מפני שמחלו זה לזה, וטענה מחילה ג"כ אינה טענה שהאומר לחבירו קמא את עיני קטע את ידי ע"מ לפטור חייב, והתם שם למלך בין שהאומר מחול לחבירו לשניהם מחול זה לזה ע"כ. ולמי קנתה ה"ל"ש שיהיה ה"ל"ש לקמן דכל שאומר כפירוש ע"מ לפטור פטור ליכא קושא כלל דוק:

והפילו הגהות מיימוניות

א [א] בפי' הדיבול דרשו בפעם חרות פעם ע"כ: יא [ב] מעה חרות פעם לחייב על השונג כבוד ע"כ: יג [ג] כבאן פסק הר"מ על החביר את הבירו בשעת היעב הדיביל לשלם לעין

פ"א יא אדם מועד לעולם כו'. משנה נפרק כילד הרגל. וכחז הטור מ"י מ"כ"א ס"ו ח"ל אלהה לא"א ע"ס שהתקין ידו והאחד הפיל חבירו ונפל עליו ויפלה עיני של החתונת מה ד"ט. המטה נראה דשטור מתקשה דברים אע"ג דק"ל לחס חס מועד לעולם דהוי ארבע פטור ט"ו. ומזו מרן כפי' כ"ה ח"ל יש לגמגם על פשוטה וזי מתחלה נזק טעם לפטור מפני שהוא חסם ומה שהביא רמיה הירושלמי ומהיה דשרס שרלו חין לרזוח דשליי הכא דנתמסן להפילו ועשיי הוא

מגדל עז

י א אבל המבייש חבירו בלא בוזח פטור כו' עד מן היפה שנגמסו. פ' כילד הרגל: כ"א שהדישן חייב לשלם וכו' עד הוא המועד שפשע. כירושלמי דע' כילד הרגל ור"י אללס ז"ל כיבאו הילכות: יב מי שפגע בן גרז כו' עד ופטור מן הבושח. פ' הובל ומימי לה פ' כילד הרגל: גבל ברוח שאינה מצויה כו' עד חייב בגשם. ביבמות פ' הבל על יממונו: יג שנים שחבלו. פ' המניח: יד המתכוין לבייש את הקבן כו' עד נשח על עגד. פרק הובל (דף נ"ד): טו בן היתה אבן מונחת לו עד מינ נתמשה

ניזקין. הלכות חובל ומזיק פ"ה פ"ו

יג האומר וכו'. נמשנה שהנאמי האומר וכו' שם משנה כדברי רבינו:

פ"ו א המזיק ממון חבירו וכו'. משנה צפרק כילד הרגל (דף כ"ו). וכבר כתבתי פ' ראשון לאונס גמור שכתבו ז"ל שהוא פטור והרב לא חילק: ביצר נפל מן הגג ושבר וכו'. מימרח שם כילד הרגל (דף כ"ז): או שנתקל וכו'. מפושט בהמניח את הכד וכבר נבחר דין הנתקל פרק י"ג מהלכות נזקי ממון ולפעמים שהנתקל פטור וכבר כתבתי זו:

פ"ו א המזיק ממון חבירו הייב וכו'. כתב ה"ה והרב לא חילק ויש למנוח על ה"ה שהרי מדין היה עולה בקולס ונשמטה עליה מתחמו שכתב רבינו כמקור משמע כהדיל שהוא פטור בלונסיס גמורים וכ"כ שם ה"ה עמלו לדעת רבינו:

הזרק

אצלו ואמר לו שבר וקרע ועשה כן חייב לשלם עד שיאמר לו על מנת שאתה פטור. אבל אם אמר לו קח כלי זה ושברו. בגד זה וקרעו. ועשה כן הרי זה פטור: **יג האומר** לחבירו שבר כליו של פלוני על מנת שאתה פטור ועשה הרי זה חייב לשלם. וכאילו אמר לו סמא עינו של פלוני על מנת שאתה פטור. ואע"פ שהעושה הוא חייב לשלם. הרי זה האומר לו שותפו בעון ורשע הוא. שהרי הכשיל עור וחזיק ידי עוברי עבירה:

פרק ששי

א המזיק ממון חבירו חייב לשלם נזק שלם בין שהיה שוגג בין שהיה אנוס הרי הוא כמזיד. כיצד נפל מן הגג ושבר את הכלים או שנתקל כשהוא מהלך ונפל על הכלי ושברו חייב נזק שלם. שנאמר ומכה בהמה ישלמנה לא חילק הכתוב בין שוגג למזיד: **ב** ואחד ההורג בהמתו של חבירו או השובר כליו או הקורע בגדיו או קוצץ נטיעותיו הכל דין אחד הוא: **ג** במה דברים אמורים ברשות הניזק. אבל ברשות המזיק אינו חייב לשלם אלא אם הויק בודון אבל בשגגה או באונס פטור. וכן אם היו שניהן ברשות או שניהם שלא ברשות והויק אחד מהן ממון חבירו *שלא בכונה פטור: ד' היה עולה בסולם ונשמטה שליבה מתחתיו ונפלה והזיקה אם לא היתה מהודקת וחוקה חייב. היתה חוקה ומהודקת ונשמטה או שהתלעה הרי זה פטור שזו מכה בידי שמים היא

השגת הראב"ד
*שלא בכונה פטור. ה"ה דין זה אינו ממורד לפילו שניהם ברשות (או שלא ברשות) ולא היה [ידע] ביה אם הויק חייבין אבל חזקו זה בזה פטורין עכ"ל:

וכן כל כיוצא בזה. כל אלו הדברים ברשות הניזק אבל ברשות המזיק פטור עד שיתכוין להזיק כמו שביארנו: **ה** הרי שמיא חצר חבירו כדי יין ושמן אפילו הכנים ברשות הואיל ולא קיבל עליו בעל החצר לשמור הרי זה נכנס ויוצא כדרכו וכל שישתבר מן הכדים בכניסתו וביציאתו הרי הוא *פטור עליהן. ואם שברן בכונה א סמ"ג עשין ס' ע' טוח"מ ס' ע"ט: ב עין בטוח"מ ס' ע"ח שהסכים לדעת הראב"ד:

ג בר"א ברשות הניזק וכו'. ממה שכתב הרב וכן אם היו שניהם ברשות נראה שדעת הרב לפטור המזיק ברשותו אע"פ שהניזק הכניס כליו שם מדעתו ודעת הרב בסוגיא שהנאמי פרק ראשון כך הוא שהוא מפרש דלא הוה ידע ביה שלא היה מתכוין להזיק והוא ידע ביה שהיה מתכוין להזיק והויק זה את זה פ' הרב בכונה ולא הן חייבין והויקו זה בזה שלא בכונה ולא פטורין זה דעת הרב ומשם הוסיף דיון אלו ודעת הר"ה ז"ל כדעת רש"י ז"ל כתבתי למעלה:

ד היה עולה בסולם וכו'. למד זה הרב מהסוגיא שפ' אלו הן הגולין (דף כ"ז) ונראה שהוא גורס ואי בעית אימנא הא והא לניזקין וכן נראה מתוך מה שכתב פ' ששי מהלכות רוצח ויש גורסין הא והא לגלות וכן הוא בספריו והטעם שיהיה פטור לדעת הרב מפני שהן אוניקין גמורין ואין רוח שאינה מצויה אונס כל כך: **ה** הרי שמיא חצר וכו'. בריתא פ' המניח את הכד (דף כ"ח). וז"ל ושפילו הכניסן ברשות. הוא נמשך כפי השיטה שכתב למעלה דכל זמן שאינו מתכוין להזיק אפילו ברשות כיון שהוא ברשותו פטור. והר"ה כתב א"ח אפטר לדין זה בשלל נתן לו רשות למלאות אבל נתן לו רשות למלאות חייב, זה נכון: שור

השגת הראב"ד

*וכן כל כיוצא בזה וכו'. כמו בקלמ ספרי ההשגות א"ח תמה אני מאי שנא אונס זה מרוח שאינה מצויה ומן הישן ובגמרא משמע דלא חילע אונס דאי חילע לא אונס עכ"ל: *פטור עליהן וכו'. א"ח אפטר לדין זה בשלל נתן לו רשות למלאות אבל נתן לו רשות למלאות חייב עכ"ל:

לחם משנה

דעת רבינו ז"ל אבל לדעת הר"ה ז"ל דכי היכי דמוק הנכנס לתוך ביה"ב צ"ל דלא ידע ביה דהיינו שלא ידע ביה כלל לפי פירוש הר"ה ז"ל כדכתיבנו הכי נמי היכא דהוה שניהם שאלו ברשות והויקו זה לזה ולפירוש דלא ידעו זה מזה כלל חייבים זהו שכתב בהשגות או שלא ברשות ולא ידע ביה כלל לדעת ר"ה דהכא דמיא שניהם בענין ידע ביה היכא דשניהם שלא ברשות לא בענין ידיעה כלל לחייבם: **ה** הרי שמיא חצר וכו'. מה שהשיג כחלק הר"ה ז"ל על רבינו וכבר דייקנו כשלא נתן לו רשות אויל לטעמיה דהוא סובר דכיון דידע ביה אפילו ששבר שלא בכונה חייב וא"כ כיון שנתן לו רשות הרי ידע ביה ואע"פ שלא הויק בכונה חייב ולכן כתב דלא משכחת לה אלא כשלא נתן לו רשות אלא להכניס לבד ולא למלאות כל החצר דיכול לומר לא נחמי לך רשות שממלא כל החצר ולא אוכל לעבור ומזה לא ידעתי שממלא כל החצר והטור ח"מ סימן שע"ט הסכים לדברי הר"ה ז"ל נראה שהוא סובר כפירוש רש"י ז"ל ואע"פ שדקדקתי לעיל שבסימן שע"ט כתב בהחלטה דבריו שמורה כדברי רבינו ז"ל שכתב שם ומיהו דוקא במיד אבל בשגגה וכו' יש לומר דקרי שוגג דלא ידע ביה כלל אבל אי ידע לא הוה שוגג וה"ה ז"ל כתב על דברי הר"ה ז"ל וכן

משנה למלך

פ"ג ג בר"א ברשות הניזק וכו'. עין מ"ש רבינו בפ"ה מה' אישות בזה המחלטה האשה ששברה כלים בשעת מלאכתה בביט פטורה ולא מן הדין אלא משם שלום הבית ודוק. (א"ה עין לקמן פ"ב מה' שלומין וטוח"מ הלכה ב' ובפ"ה מה' שמירות הלכה ג')

מגדל עוז

ושא דבסולם הוה ליה לעיוני ולהתבונן בהם מה שאין כן ברזח ויבשן דלא ידעו: וכל אלו הדברים ברשות הניזק עד כמו שביארנו. פ' שור שגגה ופ' המניח ופלה ילד הרגל ופרק הגולין והביאור הוא מה שכתב בסמוך ואלי גם כן למנמתי מקומומם וטכרותם: **ה** הרי שמיא חצר חבירו כדי יין ושמן וכו'. עד פטור עליהן: בתב הראב"ד ז"ל אפטר לדין זה וכו': ואני אומר זו סברא וגם' וביארתי דרש"מא דגרסין להדיא ר"פ המניח (כ"ז): בתב דלסקיין דאין דרך בני אדם להתבונן בדרכים הוה עובדא בנהדרעא ותיב שמואל בסומדימתא ותיב רבא לאמריין בשלמא שמואל כשמעמיה אלא רבא ליימא כשמואל ס"ל ומהדרין אמר רב ספא קרנא דבי ענרלא הויל דיון דברכות קא עבדי אצני ליה לעיוני ומיכל ע"כ. אלא כל דברשות אי לא עיין חייב וגם ר"מ כתב זה פ"ג דהלכות ממון פ' שם מקום סידורו לחבירו. מעשה תמה על ל' ל' הראב"ד ז"ל דייק כולי האי באפטר ואולי עיקר הדין הוא גם כן הכנס מיימי לה לברייתא דהמניח חצר חבירו דבעי לאחזיבי מניה למ"ד עבד איניש דינא לנפשיה: ואם שברן בכונה וכו' עד וכן כל כיוצא בזה. פרק המניח את הכד (דף כ"ח) ובפ' שור שגגה את הפירה (דף מ"ח) גמ' מתני' דהכניס שורו לתוך בעל הבית כו' אי הוה ידע ביה (אפילו) הויקו בעל הבית חייב מ"ט משום דא"ל נמי דלית לך רשותא לפוקי לאזוקי לית לך רשותא: שור

שלמה

בבא קמא – כ"ז ע"ב

מנחת

ו

בשום דבר, הרי שצריך להזהר איך להעמיד רגליו ולדרוך.

אדם המזיק באונס

באה"ד, דהא בירושלמי פוטרי. להחולקים וס"ל דגם אונס גמור חייב (רמב"ן ז"מ פ"ג ע"ב ד"ה ואחור, ועוד), הטעם צירושלמי דפטור, מפני שהשני פשע, וחשיב כאילו הזיק את עצמו. והרמב"ם (פ"א מחובל ומזיק הי"א) גם כן כתב כהרמב"ן מפני שהשני פשע.

וצ"ע בהנחת כלים של אחר, דשניהם לריכים להיות חייבין להרמב"ם והרמב"ן, דהמניח יהיה חייב מטעם אש, דמקרב הדבר אל האש, כדאיתא בריש הכונס (נ"ו ע"א ובתוס' שם ד"ה חלימא), והישן יהיה חייב מטעם אדם, דהוה ליה כשור ואדם שדחפו לצור (נ"ג ע"ב). ואמנם בהנחת הכלים צוונה על מנת שיוקו, מסתבר דחייב האדם לצד כמש"כ התוס' לעיל (ו' ע"א ד"ה לחמוי, עיי"ש), והנידון הוא בהנחת כסתמא או שהנחת להדיא על מנת שלא יוקו.

ובבבא קמא יש לדון, אם אחד הניח כד של חבירו צרה"ר וצא אחר ונתקל בצלילה או בקרן זוית או אליצא דעולא דאין דרכן של בני אדם להתבונן בכל גוונא, דמ"מ יתחייבו שניהם להרמב"ן, כיון דלא שייך הטעם שהוא הזיק את עצמו.

ברם ע"כ הדבר ז"ע לרמב"ן דמחייב אפילו באונס גמור, למה באמת יתחייב אפילו אם נפל איהו גופיה מהגג צרות כסערת אליהו, ומאי שנא איהו מאם הניחו אצלו סכינו ומשאו, ונפלו צרות שאינה מצויה דפטור. ונ"ל דאין הכי נמי דלא נפל והזיק רק בכובדו אינו נקרא אדם

דעצרא. אבל ז"ע מגליה להרמב"ם, דהרי בגמ' לא הוזכר לפטור בצלילה אלא לענין סתם רה"ר, אבל בקרנא דעצרא אולי חייב אפילו בצלילה.

והנה הב"ח (תו"מ סי' תי"ב ס"א) דייק דצרי הרמב"ם דהשמיטת התירוץ של קרן זוית, ומשמע דס"ל דצרה"ר גם בקרן זוית אמרינן דאיבעי ליה לעיוני, וא"כ כמו שצרה"ר חייב בקרן זוית, אולי חייב גם בצלילה, דמהיכ"ת לחלק ביניהם, וע"כ ס"ל דכל הפטור לצלילה היינו דוקא בקרנא דעצרא *.

ועיי' במש"כ הרא"ש (סוף סי' א') בענין הפלוגתא דרב ור"י ושמואל ובהגהות פלפולא חריפתא (סק"א וסק"ו), וז"ע טובא, והרבה יש להאריך בזה. ועיי' מש"כ בזה להלן (כ"ח ע"א) ד"ה הרא"ש.

הרא"ש

תוד"ה ושמואל, והא דפליגי לקמן. עיי' בפני יהושע דקושיית התוס' משום דמסתבר להו אליצא דשמואל דמוקי למתניתינן באפילה, דגם הסיפא מיירי כסתמא באפילה, דאי לאו הכי לא הוה ס"ל לר"י דנתקל לאו פושע דאיבעי ליה עיוני ומיזל. וגם דא"כ לא הוה סיפא דומיא דרישא. ונראה דלר' יוחנן ורב דמיירי בממלא רה"ר הציות או בקרן זוית, לא שייך לומר כן בסיפא, שהרי לא נתקל שם בדבר אחר, אבל לשמואל שפיר קשה.

עוד יתכן, דאף לשמואל ליכא לשנויי סיפא דמיירי באורה, דצנתקל סתם אין לחלק בין אפילה לאורה, ובסקלקא דעתיה חשבו התוס' דגם באורה דומה לאפילה, ועל זה תירצו אדרבה, דהתם גם באפילה חייב מפני שכיון שלא נתקל

* א"ה, ואכתי ז"ע מממלא רה"ר דבדאי פטור בכל מקום. ואולי כוונת רבינו ז"ל דכיון דהגמ' בחדא מחתא מחתינהו לכולהו שנויי, ע"כ משווינן להו מיהא לפטור בקרנא דעצרא אף שצרה"ר אין דינס שוה. ובע"כ הנידון ע"ע מרכבת המשנה (פ"ו מרואח ה"י) ובמגיה להכס"מ (שם) ובמש"כ בזה באור שמח (פ"ג מזקי ממון ה"ו).

מנחת

בבא קמא – כ"ז ע"ב

שלמה

ז

באה"ד, ומבחוה ואכלוה. עיין ברמב"ן המוצא בשטמ"ק סוף האומנין (ב"מ פ"ג ע"ב), שיישז כל ראיות התוס' ולא הזכיר כלל ליישז הראיה מהא דטבחיה ואכלוה. ונלענ"ד; א. דאפשר שכיון שעושין הכל זכוונה צרורה שצורים ששוחטים ואוכלים את שלהם, לא נקראין בשם מוזיק כיון שאם זה שלהם אין זה חשיב כלל מוזיק. ב. כיון שהקיצה שחשבו שזה שלהם הוא מפני שנמלא צרשותם ונמסר לאציהם לכן דומה למעציר חצית דהוי כמו מוזיק צרשות, כיון שסו"ס נמלא צהיתר צרשותם וזה היה הגורם להיזק.

והנה יעויין דעת הרמב"ם (פ"ו מחולל ומזיק ה"א ב' ג') שמחלק בין חצר הניזק לאז חייב על כל אונס אפילו גמור, ובשאר מקומות משמע שפטור גם על שוגג רגיל, ול"ע בטעמי הדברים.

והא דחייב רבה צהיתה אכן מונחת בחיקו ולא הכיר צה מעולם (כ"ו ע"ב), צריכים לומר לדעת התוס' דהוא אונס קרוז לאצידה, מפני שבשעה שהוא קם צריך להשגיח אם לא נאחו לו דבר בחיקו.

תשלומי חבלה אי הוי קנס

גמ', קנסא קא מגבית. והא דאמר ליה אימא לי גופא דעובדא וכו', דמשמע דאין זה צרור שאי אפשר לגבות, היינו כמש"כ הראשונים משום שרצה לדעת אם תפס או לא, או אם קבע לו זימנא, דאז הדין דשפיר מהני גם בצבל כדאיתא בפ"ק (ט"ו ע"ב).

ומובח מהנימוק"י (ריש שור שנגח ד"ה הב ליה) דאף שקוצר כהרמ"ה ללא מהני תפיסה אצ"כ יש הפסד, דכל זה דוקא בקנס, משא"כ בצער ובושת דהוי ממון, תשיב קצת הפסד, ומהני תפיסה, עיין בכתובת פסים ובשטמ"ק כאן.

המוזיק כי הוא חשיב כמו אכן והוא כמקל ציד הרוח.

ועדיין ל"ע צישן למה יש לחייבו, ואיך שייך לחייב על מעשה של ישן, הרי אינו יודע כלום והוא ליה מתעסק. ואולי מ"מ הוא אחראי למעשיו גם צשינחו כיון שעכ"פ הוא הזיק, דוגמא מקרבן דחייב צשוגג ולפעמים אפילו צאונס גמור כגון הא דאיתא (ריש הוריות) גבי צי"ד שהורו ליחיד.

בחידושי הרמב"ן צב"מ (שס) הזכיר בטעמא דאמרינן אין דרכן של בני אדם וכו', ולא חייב גם על אונס; א. כדאמרן משום שהוא עצמו פשע. ב. מפני שיש על זה שם צור מלד המניח. והדבר צריך ציאור רחב לפי טעם שני, דאמאי פטור לגמרי, מ"מ יהיו שניהם שותפיו, ול"ע היטב צדברי הרמב"ן, כי אין זה צרור דאפשר שכוונתו לדבר אחר.

להרמב"ן (שס) דמיישז לשאר ראיות התוס', דהפטור בכל הני אינו מלד אונס אלא מלד דהוי מוזיק צרשות, יתכן דכיון דהוי צרשות, הרי דאפילו צאונס כעין אצידה נמי פטור, דלדעת הרמב"ן ליכא רחיה לחילוק התוס' בין אונס כעין גניבה או כעין אצידה, ובכל גוונא פטור כל שטיפל צרשות עם הדבר. וגבי טבח אומן (ט"ט ע"ב) דמייחו התוס' צסוף דצריהם, דס"ד דחייב אפילו צחינס מפני שהוא כנושא שכר ומשני אימא מפני שהוא נושא שכר, דפירש לה התוס' מטעם דהוי אונס כעין גניבה דשומר שכר חייב ושומר חינס פטור, אצל לדעת הרמב"ן הפטור הוא מלד דהוי מוזיק צרשות, וזה היה עיקר ההבדל בין הס"ד והתרכ"ן, אי יש מקום לחלק בין צחינס לצשכר לענין מוזיק צרשות, אצל לעולם אינו סוצר כלל שום חילוק בין אצידה לגניבה.

בית יוסף חשן משפט שער – שעה הלכות נזיקין בית חדש רלז

אפילו בלא אצבע אם בחוקה הרי זה גולן ואם בסתר הרי הוא גנב ואם בארץ ישראל עובר בלאו דלא תפיג גבול רעך. כן כמעט הרמב"ם נש"ו מהלכות גניבה (ה"א) וכמעט הרב המגיד זה מפורש בבבליהם שפסקים (פסקה טו): ובה שאמר

שער (ב) מי שהיה דרך הרבים עוברת וכו'.

משנה פקח המוכר פירות (דף נ"ט): והטעם דקאמר רב אשי כל מן הנד דרך עקלתון היא קרוזה לזה ורמזקה לזה ולפיכך לא היה צדו לטול לעצמו הדרך שהיה עובר בשידה וליתן להם מן הנד ואף על פי כן מה שנתן נתן דמיון לנתן להם מן הנד והחזיקו בו רבים ממל להם ושכח אינו יכול לחזור בו:

שעה (ב) בשם שאפור וכו'. כלומר לא יימא לילכא איקורא אלא לגנוב ולגזול כדכתיב בקראי ב' אצל להיקח ממנו

ואם בסתר הרי הוא גנב. ואם בארץ ישראל עובר בלאו דלא ב' תסיג גבול רעך (דברים יט ד):

סימן שער

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

(א) מי שהיתה דרך הרבים עוברת בתוך שדהו נטלה ונתן להם מן הנד:

(ב) מי שהיה דרך הרבים עוברת בתוך שדהו ונטלה ונתן להם מן הצד הדרך שנתן להם הוא שלהם וגם הדרך הראשון הוא שלהם ואינו יכול למנוע מהם אפילו נתן להם דרך טובה וישרה (א):

הלכות נזיקין

סימן שעה

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

(א) אסור להחיק ממנו חבירו ואם הדיק חייב לשלם אלא אם כן הוא אנוס ומה נקרא אנוס: (ב) הגורם נזק לפתחו חבירו: (ג) אסור לאדם לעמוד על שדה חבירו בשעה שהיא עומרת בקמותיה: (ד) הכניס פתחו לרשות הרבים או לרשות הניזק או לרשות המזיק והדיק: (ה) אם בעל הבית החזק בבגס: (ו) היו שניהם ברשות או שלא ברשות והחזיק זה בזה בגופם או בפחותם: (ז-י) שנים שהיו רצים ברשות הרבים או מהלכים והחזיק זה בזה או החזיק זה את זה. ועיין לקמן בסמוך (פ"ח): (יז) היה אחד רץ ואחד מהלך והחזק מהלך ברץ: (יט) רוכבי סוסים שפגע אחד מהם בפרד שחבירו ורכב עליו והכניזו הפרד היה של גוי והפסידו שלש מאות חובים:

(ב) א-ב בשם שאפור לגנוב ולגזול ממנו חבירו כך אסור להחיק ממנו שלו א:

עקלתון רב משרשים משמיה דרנא אמר נתון להם דרך עקלתון רב אשי אמר כל מן הנד דרך עקלתון קרוזה לזה ורמזקה לזה א. ולימא להו שקילו רדכו והטו לי ידי ומסיק משום דרבי יהודה דלמר מנר שהחזיקו בו רבים אסור לקלקלו ופירש רש"י החזיקו בו רבים. שהשווהו ומקטוהו להלך והבעלים ידעו ושפקו אסור לקלקלו דהא לרבים ממל וכל שכן ממתיק שנתן להם ההוא דרך צדדים הילכך מה שנתן נתן ועגון שהחזיקו. ובמשנת הרשב"א סימן אלף וקנ"ב נפסא נבמה היא חזקתן ב' עיין ג' נזמיקי יוסף (מט. ד"ה גמ'):

שעה (ב) א-ב בשם שאפור לגנוב ולגזול ממנו חבירו כך אסור להחיק ממנו שלו אפילו שאינו נהנה כיון שהחזיקו בין בשוגג בין במזיד חייב לשלם. משנה נש"ו דבנא קמא (ט). אדם מועד לעולם בין שוגג בין מזיד:

דרכי משה

שער (א) ובפרדכי דבבא בתרא (דף רמ"ו ע"ג) (ס"ח חק) הא דמיצו שהחזיקו בו רבים אסור לקלקלו היינו דוקא שהחזיקו בו ברשות ועי"ש ובחשובת הרשב"א סימן אלף קנ"ב:

פרישה

שופטים חזו דוקא נמשך גטל רעהו בקרקע ועיין במדרי (כ"ג ס"י פסקו) והפילו הכי (ס"ג ק"ט): והשלטן ערוך (פ"ט) לעיל שעינת קנ"ו דין מעורבים: ואם בארץ ישראל עובר בלאו דנמיסה או גזילה וכן מפורש וכמעט הכי ז"ל כלומר מלכד דעובר בלאו דנמיסה או גזילה וכן מפורש בבבליהם ע"ל, ואמרו הוא שהרמב"ם כתב שם שפאריך ישראל עובר בגזיל לאין. אבל אין נראה דכוונת רבינו הוא כן אלא דוקא קאמר שאין ישראל עובר בלאו דלא תפיג גבול דלאו דלא תגזול ולא תגנוס (ד' איט עובר דקרקע אינו עגולם אלא דגולן מדעתן הוא מכה דעבדה דנמיסה או גזילה יש עליו הן ח"ש כגון דעמוה לאין אט מוקה הרי זה גולן כ"י ור"ל עבדה דגזילה ולא דעובר בלאו דלא תגזול ומגטו:

שער (ב) מי שהיה דרך הרבים בר. משנה וגמרא פקח המוכר פירות טוף דף נ"ט ומסיק הגמרא בענין משום דרבי יהודה דלמר מנר שהחזיקו בו רבים אסור לקלקלו ופירש רש"י מנר שהחזיקו בו רבים. שהשווהו ומקטוהו להלך והבעלים ידעו ושפקו אסור לקלקלו דהא לרבים ממל וכל שכן ממתיק שנתן להם ההוא דרך צדדים הילכך מה שנתן נתן ועגון שהחזיקו. ובמשנת הרשב"א סימן אלף וקנ"ב נפסא נבמה היא חזקתן ב' עיין ג' נזמיקי יוסף (מט. ד"ה גמ'): לעיל טוף סימן קמ"ט (ד"ה פ"ח) מ"ש בבבליהם דברי הרמב"ם שכתב אט הפסק דרך עי"ש:

שעה (ב) בשם שאפור לגנוב ולגזול כ"י. מדמלא איטור היקח ממנו פקחו מלכוד דנמיסה וגזילה ולא למדו מלכוד היקח ומזיד דכתיב

הגהות והערות

ב' בדפוסו אודי אל תגארה עובר "משום לא" כ"י: ג' עיין דרכי משה לעיל סימן שטו אות א: ד' בדפוסו ובתי"ו ולא "תגוב" (וכן בסוף הסימן). והוא לעיל סימן שטו ס"א והגהות הערות שם אות ב: ה' עיין פרישה דרישה לעיל סימן שעה ס"ט-י: שער א עיין שו"ת מהרש"ם ח"ב סימן תמג תודת אמת סימן קכט וכנסת הגדולה הנח"ט אות א: ב' עיין שו"ת נשאל דוד ח"ט סימן טו

רלח

בית חדש

חשן משפט שעז הלכות נזיקין

בית יוסף

על פי ס' אסור אם משלם לו ההוצא אלף אסורא נמי איכא אלף דקאשיא לי הלא אפילו ממון עלמא איכא אסורא כדמטן סוף פרק המובל (ז:). הקולן נעשיתווי אף על פי שאינו ראשי פטור אסורים מיימא ופירש רש"י לטו ראשי דעובר בגל תשמיש: וב"ש אפילו שאינו נהנה וכו'. ריש בגל קמח (ז:). אמרינן קרן אין הנאה להוציא אלמא דאפילו ממנו שהוציא מייז עליו אפילו אין הנאה להוציא כל שכן

וב"ש ובדבר שלא יהא אנוס כגון אם נפל מן הגג ברוח שאינה מצויה והוציא אב"ל אם נפל ברוח מצויה והוציא חייב דלאו אנוס הוא. בסוף ס"ז דנבא קמח (ב). אמר רבא נפל מרלס כגב ברוח שאינה מצויה והוציא ובייש מיז על המזק ומסור מלרענא ז' דברים ברוח מצויה והוציא ובייש מיז מצויה דברים ופטור על הכשת והעמיק הרמב"ם ז"ל מיתרם זו כפי"ח מלכות סובל ומזיק (ה"ח)

אלם עלמא שהוציא וכן שנינו סוף פרק כ"ד הרגל (דף כ"ז). סימא לא עין פטור ושיעור אם הכלים משלם נזק שלם: וב"ש בין במזיד בין בשוגג חייב לשלם. משנה שם אלם מועד לעולם בין שוגג בין מזיד בין ער בין יסן: וב"ש ובדבר שלא יהא אנוס וכו'. מימא דבמזל (ט:). קאמר מנא הו"י מילי דנזק מיז אפילו שוגג מנא דז חוקיה אמר קרנא (שמוס כ"ה) פלע תתם פלע לסימא על השוגג כמזיד ועל האנוס כרלון ופו אמר הפסד נפל מראש הגג ברוח שאינה מצויה והוציא מיז על המזק ופטור מלרענא דברים וכן פסק רמב"ם בסיון פ"ד ס"ג וכן הקשה ב"י ונראה דרבינו כלן רלוט לומר ובלבד שלא יהא אנוס גמור דהמס פטור אף מן המזק כדכתב הרב המגיד כפי"ח מחובל בשם המפרשים:

וכתב שם הרב המגיד דע ששלשה חלקים הם כל זמן שיש צדק פשיעה גמורה חוה רוח מצויה אלף הוא שלם ככונה מיז מלרענא דברים ופטור מן הכשת לא היה שם פשיעה וגם כן לא נעשה גאונם גמור מיז על המזק ופטור מן השאר חוה רוח שאינה מצויה גאונם גמור כמז המפרשים שהוא פטור. וכתב עוד שם (ה"ח) וממה שחמרו וק"ל (ג). החוק זה מה פטורים דקדקו שאומצין גמורים פטור כגם אלף עוקצין כמו שכתבנו למעלה. ובפ"ו מהלכות המזכות (ה"ח) כתב הרמב"ם המזיק ממון פטור מיז לשלם נזק שלם בין שהיה שוגג בין שהיה חוטם הרי הוא כמזיד וכתב הרב המגיד כפי"ח כמסמי כפי"ח דלונם גמור כפי"ח ז"ל שהוא פטור והרצ לא מילק יא עכ"ל: ובפ"ד מוקס יט למטה שכתב בגל ברוח שאינה מצויה והוציא פטור ומשמע פטור ממזק והא אמר רבא דמיז על המזק ולדברי הפוסקים באונם גמור ז"ל ברוח שאינה מצויה לאו אנוס גמור הוא וכ"כ הרשב"א ז"ל (ב. ד"ה נפל ברוח) (ב):

דרכי משה

שעז (א) וכתב גמתי יוסף פרק המניה (דף י" ע"ג) (יד. סדרה ג' תרח) הן הא דאמרינן (ל). האי מאן דבעי למיהוי חסידא לקיים מילי דנזיקין היינו כל הדינים האמורים בחלת כבי דהיינו נזיקין וגל השבת אבידה ואתא רובית הן ועיי"ש: (ב) וכן הוא בגמרא סוף פ"ב דבבא קמא דאם נפל ברוח שאינה מצויה חייב בזק:

פרישה

גבילת יתלם מיי"ש ה. ומ"ש רכז ספר זה בין גמור בין כפונג ענין אמר האז ולאלו כתב "זוין גמור כ"י ס"י ז"ל והא רלחה שפסם אסור וסיים מצויה וק"ל והא דחייב אפילו כפונג משנה הוא דנבא קמח דף כ"ז מ"ח אלם מועד לעולם בין ער בין יסן: וב"ש ובדבר שלא יהא אנוס כגון כ"י. מיתרם דרעה שם בסוף פירקין והרמב"ם כפי"ח מחובל ומזיק ועיין בדרשה:

גבי נפשו ג' דלא כפי בטורה סכילא מיז פשולמי מלרענא אסמ מיקין האז והסר והמטע והסכנר דנזקי ממון סן דן. וגם נאמר (ויקרא ט"ו) מכה סמא יסלמנה הן נלחה דלא נזק דא אסור כדבי אפילו אם רלחה לשלם לו הוציא כמו שיש אסור מה ענינה ובידלה דממלך טו ממ"ש (ויקרא י"ט) לא תגנב שואל מיתר כמ"ש ביש סיון שפ"ח (פ"ח) ענינה וגם ביש סיון שניט (פ"ח) ביולה מדמכני (ויקרא ל' טו) סטול יתיב רשע

דרישה

לקמן סימן תכ"א מבאר בהדיא רמ"ד באדם וסבירא ליה לרבינו באדם ריש בו חמשה דברים עם נזק מסבאר לומר נהי דנמטר ברוח שאינה מצויה מארבעה דברים כיון שאינו אנוס גמור בזק מיהא חייב. אבל בזקקי ממון דלא שייך בו אלא חייב נזק ולית לן במאי דנפטריה כי אם בזק פטרינן ליה מהנזק כיון דמיז מיהו לאתם גמור אלא שצ"ע מצ"ל לחלק כהכי ואם מסבאר דנפשיה לא הוה ליה למיטר כל כך בסחמא ובפשיטות וגם היה לו לכתוב בלשון פלוגתא בית ובין הרמב"ם שהיו הרמב"ם בריש פ"ו ה"לכות חובל כתב ז"ל המזיק "ממנו חביר חייב" נזק שלם כן שהיה שוגג או אנוס הרי הוא כמזיד עכ"ל. הרי האפילו במזיק ממון כתב דחייב אפילו אנוס: ודע שהמגיד משנה בפ"א ה"לכות חובל כתב ששלשה חילוקים יש, רוח מצויה, רוח שאינה מצויה.

שעז (ב) ובדבר שלא יהא אנוס כ"י. ו"ל הגמרא סוף פ"ב דבבא קמא דף כ"ז אמר רבא יסן נפל מראש הגג ברוח שאינה מצויה והוציא ובייש מיז על המזק ופטור מלרענא דברים ופטור על הכשת. וכ"י הקשה מזה על רבינו שכתב ברוח שאינה מצויה פטור ומשמע פטור מנזק דהא אממון קאי [יכאן וכממון לא שייך ארבעה דברים ואם כן דואי פטור וחייב דכתב רבינו אממון קאי]. ורבה אמר דאפילו באינה מצויה חייב בזק עיי"ש. ואני אומר ובלאו הכי נמי קשה דברי רבינו אהודי שכתב בהדיא בסימן תכ"א ס"ג שאם נפל מן הגג ברוח שאינה מצויה והוציא ובייש מיז על הנזק. ונראה לחלק דמימרא ורבה לקמן סימן תכ"א אידי בגל על האדם והיוקו שהיו רבה והיוק ובייש קאמר ובשח שייך דוקא באדם וכן

הנהרות והצרות

נזקי ממון, עיין לקמן סימן תי"א ס"א. יא: הן דפשוטו ליפנין דין אדם המזיק, עיין תוספות ב ע"א ר"ה השור: הן פביא עם מגולה, ולא חתמא שאני עניבה שכל הגונב במסותים איכא למיחש לשלם יציגל בכך רמילתא דשכיח הוא, מה שאין כן במזיק עכ"ם כגוונא דלא שכיח כגון בפני דואים והודאים שבת להיוק ימנעו מפני בחזקה ולא שייך ביה שמת יציגל, לכך שבת דגם בגולה אסור איך דגם שם יש לחלק כגיל, עיין פרישה לעיל סימן ששט ס"ג-ד, ואם כן הוא הדין למזיק: ו"ל ולפירושו י"ז אם הן "אפילו כ"י שפיקוקי הקודם לו הוה סיון הירשא יכשם כ"י שפיקוקי, או התחלה דיעמא "אפילו כ"י לשלמי: הן כ"יה בדרכי משה הארץ. ובקצר הגרסא פרק "האנוסים" (דף י"ב ע"ב), ולפנינו ליתא שם רק בפרק המציה הג"ל: הן דיני נזקי בפרקים א-ו וח רביק א-ב דב"ב, גול בפרקים ו, ט-י דב"ק, השבת אבידה בפרקים א-ב דב"ב, אתאנה בפ"ד ורביח בפ"ה, ולי"צ מדת לא הזכיר גם דיני אנוסים ופועלים דפרקים ו-ז, שומרים דפ"ח, מקח ומכר דפרקים ה-ו רביב ודושות דפרקים ח-ט. ואפשר רכל אלו בכלל שאר מילי דכתב גמרי בסוף דבריו דאין דמוקים נפשיה ארין חודה דריס חסידא הוה, וצ"ע: הן בדפוס ואדי אל תגנבה "המזיק את ממון חברו" בין במזיד כ"י, וכל השאר מתחלה הסימן חסר: הן לפנינו בגמרא "בארכה", ועיין קדוקי סופרים: יא] כב"י דרורי לא "חולק", ועיין דרישה: יב] כ"ה כתיב ולפנינו בגמרא, ובדפוס דתוס' יב"א:

בפרישה ועיקר הדמיון לעניבה ובזילה בא ללמד דכפי דאמרינן ע"ם לשלם בעניבה ובזילה מרביא דקרא ולא תגנבו, כן אמרינן במזיק, לכן נקטו "בקרוא" דעניבה הוא ליפנין מלא תגנבו וזילה מחובל ישיב כ"י. אלם רש"י בהנהרות והצרות לעיל סימן ששט אתח בא גמור ליפוטא רחובל ישיב כ"י דמגלה דגהיכ ולא תגנבו מרבה אף בגילה, אפשר ריש לקיים נוסח דפרי"ד. גם נראה, למ"ש בהנהרות והצרות לעיל סימן ששט אתח כ והכיח מפרש כלחם משה, תגנבו מלכתחלה ע"ם לשלם דוקא ולא להחזיר הגוף אסור מעיקר דין עניבה ולא בעינן לרובי מלא תגנבו, אם כן אין לפרש כוונתו כבפרישה, אלא כוונת רבינו אוליכא רידיה דכ"ה להשמיעו בעיקר דין מזיק, דאסור מצד עצמיות ההוציא ולא משום הפסד ממון הוהא מלחא דבזילה ועשק, (ומ"ש "כשם כ"י" כוונתו ע"י מלכד, ולא רק דאסור מדין עניבה ובזילה אלא עיקר ההוציא האיסור), וח"כ כה במשלם ההוציא דמועיל לתקן לתא דבזילה ועשק ולא גוף איסורא דמזיק. היינו גם כן המשך דברי הבי"ח "אלא דקשיא לי כ"י", והקשה לו דאי בצמצום ההוציא קא איירינן, ליל "ממון של" (ו"ל של חבירו), הרי אין אממון עצמו מזהו, בכל תשחית. וע"ע הנהרות והצרות לקמן סימן ששט אתח י"ז: ג] "נפשו" אין נראה דר"ל איסור רצונה אלא נרד"ל רכזיב גבי עצמו, ו"ל האיסור הגלמוד מכלל חייבא דמזיק: הן ר"ל ממון המזיק, ולאפוקי אדם המזיק שכתב בהמשך. תקט כמאן דאמר מבעה זה שן, עיין ב"ק ג ע"ב, וע"ע דרישה לקמן סימן ששט ס"א. ומאי דנקט אש בכלל

בית יוסף

חשן משפט שעה הלכות נזיקין

בית חדש

רלב

ג כתב הרמב"ם היה עולה בפולם ונשפחה השליכה וכו' ונפול סוף הגג ברוח שאינה מצויה והזיק וכו'.
 וכתב הרמב"ם היה עולה בפולם ונשפחה השליכה וכו' ונפול סוף הגג ברוח שאינה מצויה והזיק וכו'.
 וכתב הרמב"ם היה עולה בפולם ונשפחה השליכה וכו' ונפול סוף הגג ברוח שאינה מצויה והזיק וכו'.
 וכתב הרמב"ם היה עולה בפולם ונשפחה השליכה וכו' ונפול סוף הגג ברוח שאינה מצויה והזיק וכו'.
 וכתב הרמב"ם היה עולה בפולם ונשפחה השליכה וכו' ונפול סוף הגג ברוח שאינה מצויה והזיק וכו'.
 וכתב הרמב"ם היה עולה בפולם ונשפחה השליכה וכו' ונפול סוף הגג ברוח שאינה מצויה והזיק וכו'.
 וכתב הרמב"ם היה עולה בפולם ונשפחה השליכה וכו' ונפול סוף הגג ברוח שאינה מצויה והזיק וכו'.
 וכתב הרמב"ם היה עולה בפולם ונשפחה השליכה וכו' ונפול סוף הגג ברוח שאינה מצויה והזיק וכו'.
 וכתב הרמב"ם היה עולה בפולם ונשפחה השליכה וכו' ונפול סוף הגג ברוח שאינה מצויה והזיק וכו'.
 וכתב הרמב"ם היה עולה בפולם ונשפחה השליכה וכו' ונפול סוף הגג ברוח שאינה מצויה והזיק וכו'.

לא דכולי עלמא עלייה הוה ולא קשיא כון למקן מיין כון לגלות
 דלג ליטליע וליטעיה לימא הא ויהא דלג ליטליע ולא קשיא הא דמימדק והא דלג מיהדק וכמנ הרב המגיד ונראה שהרמב"ם היה
 גורק וליטעיה לימא הא ויהא למקין וכן נראה מתוך מ"ש פ"ו מהלכות רחל (ס"ה) ע"ל ר"ל מדלג סוף דין גלות בין הפליע ללג
 הפליע ובין מיהדק ללג מיהדק אלמא דלמקן גלות אין מלוק דכל עין פטור דירידה שהיא טרף עלייה פטור ותלמודא איט ממלק
 מיהדק והפליע ללג למקין. ואפשר נמי לומר דהרמב"ם היה גורק ובמסא וליטעיה לימא הא דליטליע והא דלג ליטליע דקן מססו
 המוקפוד כ"ה וליטעיה לימא הא דליטליע וכו' ומפרש הרמב"ם דהיי קאמר וליטעיה לימא הא ויהא למקין וכלל ליטליע ומיהדק
 פטור משום דלמקן גמור הוא אלג דליטליע פטור מיהדק אי נמי דלג מיהדק פטור לא ליטליע ללא אונס גמור הוא וידיד בזוקין
 ופירש רש"י מיהדק. השליש מלג (ה"ג) הנקב שהיא פטורה זו ואפוא יפה יפה ע"ל. והיינו דכמנ הרמב"ם אס לא הימה פוקה לומר
 שהפליע אי נמי הימה מוקה דלג ליטליע ללא עלה מהדוקה מיין דלגן זה אונס גמור ולפי זה ר"י ומיהדקם לומר אי ליטליע ללא
 הימה מהדוקה ולא הימה מוקה ומיהדקם פטור עז מכה מדי שמים הא: ומ"ש רבינו והתליעה. עטות פוקה הוא שהיה איט פטור
 ללא דוקה טימה מוקה ולא הפליעה ובמסרי הרמב"ם כמנ או שהפליעה ונס זה עטות פוקה הוא ולמפירי ע"ל שלג הפליעה

פרישה
 כתב הרמב"ם היה עולה בפולם כו'. נפ"ו מהלכות מול כ"ב: שז מכה בידו שמים היא. כמנ המגיד משנה ממנ עטות אטע גמור

דרישה
 ואתם גמור. שבאנו גמור פטור אמילו מוק. ובמ"ו רחובל כתב
 אלשון הרמב"ם הג"ל דמחייב אמילו באונס אנוק חבירו ז"ל ובר
 כתבתי ב"א דבאתם גמור פטור והרב לא חילק ע"ל. והכסף משנה
 חמה על המגיד משנה בזה שכתב שהרב לא חילק ח"ל הרי מרן
 היה עולה בסולם ושמים יגן שליכה מתחתיו שכתב רבינו בסמון
 שמשע בהזיא שהוא פטור באונסין גמורים וכ"כ שם המגיד משנה
 עצמו לדעת רבינו (כמ"ש בשמו בפרישה) ע"ל הכסף משנה. ול"ג

חדושי הגהות
 שעה [ב] ד"ל הכ"ס ומ"ש רבנו והפליעה עטות פוקה הא שפיר איט פטור ללא דוקה טימה מוקה ולא הפליעה ובמסרי הרמב"ם כמנ או שהפליעה
 ונס זה עטות פוקה הוא ולמפירי ע"ל שלג הפליעה מוקה או שהפליעה והיי קאמר וליטעיה לימא הא דליטליע והא דלג ליטליע דקן מססו
 היט גורק עטות או במסרי הרמב"ם הכ"ס עליו ונפ"ו מהלכות מול כ"ב: [ג] אונס גמור עטות פוקה מליטעיה ע"ל
 ובמסרי הרמב"ם לפרש גרסיה מרח מליטעיה ונראה וז' כי לכאורה ג"ל נון יתר לפי מה שקדם דוח עטות פוקה מליטעיה פטור. ח"ל הפרישה והלכ"ל הכ"ס כי לפטור

הנהגות והערות
 [ג] ע"ל יתשטטה (ובכתי" יתשטטה): [ד] כ"ה בכתי"ו. ובמ"ו רחובל ונפ"ו
 חולק כ"ה: [ה] ונראה לי והבי דיק ליטעיה והמור דהיי במסין עת(ה)א
 נקט בהזיא ליטעיה אונס והרב ח"ל ובלבד שלא יהא אונס כמנ אס נפל ברוח
 שאינו מצויה וכו' ע"ל. ובמסין ובהא לא הוה לישן אונס כלל אלא נקט סתם
 נפל ברוח שאינה מצויה, אלא הוה משום ולא מיירי והם ברוח שאינו מצויה
 בטנא והיי אונס גדול דהיינו רוח חזק מנר אלא סתם רוח שאינו מצויה ולא
 פיקרי אונס גדול למיפסד אונס המדק (ש"ת צמח צדק סי' צג): [ו] פירוש,
 דכמנשה אימא סימא אס עין חבירו ושיבד את הכלים, ובמסרי קעני סימא אס עין
 חבירו דופיא רשיבד את הכלים. (ועיין קתנרטי שעורים שעוד די את ה):
 [ז] ר"י סחחו של אליהו (מלכים א יט יא) והייא אונס גמור, ראה רמב"ן ב"מ
 טב ע"ב סודיה ואחא: [ח] ע"ל להם משנה פ"א ה"י"ב אונס מפורש התלמוד
 כותיין ע"י תקנה צ"ן 13 וקתנרטי שעורים הג"ל הנהגות והערות אתם טו:
 [ט] ובתשובות הגאונים סימן שסו כתב דאפילו ברוח שאינה מצויה ח"י,
 והם דברי הגמרא ודכתיב בעל הטורים ו"ל במסין תבא סי"ג, וכבר תמה רבינו ב"י
 על רבינו בעל הטורים ו"ל בזה, ועיין מה שתייחדו בספ"ד ובכ"ח (כנה"ג הגה"ס
 את ה): ועיין הנהגות והערות לעיל סימן שפס את ח"ט: [כ] בדפוס וא"י א"י
 הגמרא יתבטי: [כא] וכ"כ המאירי כותיין. ובמרכבה המשנה כתב ליישב א"י
 לטעם דין יתא הוא לגלותי, ע"ש. (וכן יישוב הא דשום הרמב"ם בהלכות
 רצח, עיין ב"ח): [כב] לפיננו במגיד משנה אונס גמור"י כל כך, ובש"ת
 רדב"ן ח"י סימן א"ף תרעה (שכ) מעוקב כב"י: [כג] ודייט בהלעה
 היטבת במתק דומיא ולא מיהדק שניטו לו הוח ליה קרב למדי וכ"כ היטביא

נמקום או שהמליטה והכי קלמר ואם היטה חוקה ומהדוקת שלה המליטה וק"ל וגם הרמב"ד היה גורם טעות זה נספרי הרמב"ם והשיג עליו ואמר במהרה משמע דלא חילעל אונס דלא חילעל לאו אונס עכ"ל: ומ"ש רבינו דהראב"ד השיג עליו וכו'. נראה

(ג) ד ואפילו לגרום נזק למסון חבירו אסור אלא יש צד גורם שחייב לשלם ויש צד גורם שספור כאשר יתבאר בעזרת השם (פי"ט שו"א-ג):

(ג) ה ואפילו בראיתו אם יש בו צד היוק להבירו אסור להסתכל בו. זה מטלר מדין הרקמק היוק רל"ה: ומ"ש ואמר לוי"ן רב יהודה (ג) אסור לעמוד על שדה חבירו בשעה שהיא שפדת בקמותיה. נטרק המקל (כי"מ קו). ופירש רש"י אסור לאלס וכו'. שלל יפקידנה ענין העע: (ז) (ה"ו) ו כל שמויק חייב לשלם בין ברשות הרבים בין ברשות המיזק או הכניס בו הנזק

היא וכל כיוצא בזה. והראב"ד השיג עליו ואומר כן דאין זה אונס ליפטר טפי מרוח [שאינה] ל מצויה: (ג) ד ואפילו לגרום נזק לממון חבירו אסור לן אלא לן יש צד גורם שחייב לשלם ויש צד גורם שפטור לה כאשר יתבאר בעזרת השם: (ג) ה ואפילו בראיתו אם יש בו היוק להבירו אסור לו להסתכל בו דאמר לן רב יהודה אסור לאדם לעמוד על שדה חבירו בשעה שהיא עומדת בקמותיה על (ז) ו כל מקום (ז) מן שמויק חייב לשלם בין

מין הג גרום שאינה מליטה ומ"ש נספרי רבינו מרום מליטה טעות טופר הוא וז"ל מרום שאינה מליטה:

(ג) ואפילו לגרום נזק למסון חבירו אסור. נטרק לל יתפור (כי"ט טף דף ר"ב) א"ר טובי צר ממנל זלל אומרת גרמל נזוקין אסור ופירש רש"י וסף על פי דפטור מלשלם אסור לגרום וכסבל להעמיד גרמל להזיק לא מצירו מעכב עליו עכ"ל וכן פירשו הפוסקים לשם (ר"ה זלל) והכי איתל פרק כ"ד הרגל (דף כ"ג:) לכן דרז יוסף קלמר לאכי לחל ולילמל ליה למרייהו דעדי דלנענינו ולל ליפקדו ליה וסף על גב דלמי השיג לרז יוסף דלל מיחייבי למנעניתיהו דילמול עילמלל הוא והלכמל כרז יוסף דמפסק רב אלפס (י"י) וכן נחט המוסקפות לשם (ד"ה ילל):

(ז) (ה"ו) כל מקום שמויק חייב לשלם. פירוש אין חילוק בין מקום אלל כלל מקום שאלד מדין לממון חבירו חייב המדין לשלם

פרישה

מליטה לשיטתו ורבינו נקט רוח מליטה לשיטתו כט"י (דל"ד) (דסי"ג) מה הכי [אפילו] טזיק ממון ומ"ש מדינה דו"ק: (ג) כאשר יתבאר בעזרת השם. ענין שפ"ו: (ג) דאמר רב יהודה. ק הוא גירמל הספירט שכרית "דלמר" דל"מ וכו' הוא הוא נמרת פרק הפקבל עיין דר"ס: אסור לעמוד כו'. הטעם כד שלל יפקידנה לן ענין הרע. רש"י. ולעיל ענין ק"מ (פי"ג) כמנמי לטון הנגיד משנה דלענת הרמב"ם (ה"ל ענין פי"ג כ"ד) (שכ"ב רביט ע"ס) ז"ל שלל מלל מדמ מקידום: (ז) כל מקום שמויק חייב כו'. נראה לז"ל "כל" מקום כ"מ ומקור דיעמ הלל הן מפרק הפרה דף מ"ט ע"ל יתמלל כמנמי לשון מדינה ע"ש:

ואין רוח שאינה מליטה אונס גמור כל כן ולדברי הרמב"ם נרמין למלן סכ"ל לזכרי רבינו דגם גרום שאינה מליטה פטור נזוקי ממון אין נרמין למלן מדינה עיין דר"ס: והראב"ד השיג כו' לפטור טפי מרוח מצויה. כן הוא הגירסא בכל ספרי רבינו שצדו והוא נכון על פי מ"ש רבינו נטרק דדוקא גרום מליטה חייב אלל גרום שאינה מליטה פטור. אלל עס טענה כמז ו"ל [מרום שאינה מליטה] דלמלל לאו אונס (גמור כה) וכנ"ל [אלל מלשון לאו אונס] משמע דליט אונס לגמרי דומה לרוח מליטה כטן. ומשום הכי הכיל רבינו דברי הרמב"ם כללו כמז מ"ש גרום מליטה מאחר דלשיטת הרמב"ם דיו כה גס כן גרום מליטה אלל שהרמב"ם נקט מלשון רוח שאינה

דרישה

וקצתם מפני הצניעה ולא שהראיה היקנה מצד עצמה אלא שכלהו חזיל בשם היוק ראה וכמ"ש רבינו ריש סימן קנ"ז (פי"א) ו"ל קיימא לן היוק ראה שמה היוק אבל הא דאסור לעמוד על התבואה בשעה שצומחת בקומתה היינו מסעם שהראיה תיק לה מצד עצמה לן ומזה איירי רבינו כאן וכמ"ש ואפילו בראיתו כו' ומשום הכי שפיר גרסינן דאמר בדל"ת אבל הואי בהטוה היוק ראה גס כן אסור להזיק בהו וק"ל: (ז) כל מקום שמויק חייב כו' ואפילו ברשות המיזק כו'

(ג) דאמר רב יהודה כו'. מדברי ב"י מוכח שגירסת ספרו היה "ואמר" רב יהודה כו' ב"י וכלאורה כן הוא ותרתי קאמר רהא דאסור להזיק בראיה יש מזה כמה הלכות במשנה ובגמרא ריש פרק קמא בבא בתרא וכתבו רבינו ביסין קניד וקניו ע"ש. אבל אחר העיין גירסת הספרים "דאמר" בדל"ת היא היתור נכונה בעיני דהגוהו היינים הנוכרים שם היינו שלא יראה לחבירו בחצירו במקום שעושה כמה תשמישים ועל ידי ראייתו יצטרך למנוע מעשותם כי אין אדם חפץ שחבירו יראה בעסקיו

חדושי הגהות

טפי מרום מליטה כן הוא הגירסא בכל ספרי רבינו שצדו והוא נכון על פי מ"ש רבינו נטרק דדוקא גרום מליטה חייב אלל גרום שאינה מליטה פטור אלל עס טענה כמז ו"ל [מרום שאינה מליטה] דלמלל לאו אונס (גמור וכנ"ל) [אלל מלשון לאו אונס] משמע דליט אונס לגמרי דומה לרוח מליטה כטן. ומשום הכי הכיל רבינו דברי הרמב"ם כללו כמז מ"ש גרום מליטה מאחר דלשיטת הרמב"ם דיו כה גס כן גרום מליטה אלל שהרמב"ם נקט מלשון רוח שאינה

לז"ל כל מקום כ"מ ומקום כ"מ (פרישה) וכ"י גירסא אחרת מא: (ז) כל מקום שמויק חייב כו' ואפילו ברשות המיזק כו'

הגהות והערות

כ"ן בדפוס וארי אל תגארי וכתב: [כן נדצ"ל אונס גמור יתור"ג נמל כ"ן] כחן תיבת "גמור" ליתא בראב"ד לפינו. (ותוס' מהדורתי ע"ס דפרי, וכתב"י לאו אונס "גמור ובג"ל" משמע כו'): [כט] "לפ"י ז"ב, ולכאורה משמע אפ"ב, דאונס הוא דמינו אבל עכ"ס אונס אינו אינו, כן דומה לרוח שאינה מצויה: [כט"ג] תיבות "זרבינו כו' לשיטתו נוספו ע"ס כח"י ב: [ל] כ"ה בדפוס, כנראה ע"ס ב"ח שכתב שכן צ"ל, ובדפוסים קודמים ח"ב "שאינה" ליתא, עיין פרישה דרישה. (ובדפוס ויהנהדרט מרום "שאינה" מצויה): [לא] בדפוס "להזיק", ובדפוסים מאחרים הנוסח כבפנים, וכן הוא ברש"י לפינו: [לכ] פקוד לחבירו עיין רמב"ם הלכות נזיקי פטן פ"ה ה"א דיהמא דלישניה מרה בג"ל והך דפרק כ"ד הרגל שייך לדינא דאסור לגרום נזק, והך ולכאורה שם איירי ממיזק נגמור דעשימא דאסור ול"ל לילף מאיסור גרמא, אפשר דזיקן ולא איירי שם במעכב עליו כשכא"ס להזיק בפועל, אלא בזוקקי להניעם ולשומטם שלא יבואו לידי הזיק, קסברי דשפיר כעין לבא מטעם איסור לגרום, וילפינן וכו'ו לעכב כשכא"ס להניעם גרמא מוכחו לחבט שיצניעם במקום פמש, וצ"ע: [לג] עיין פתחי חושן

פי"א אור ב במקור האיסור: [לד] כפופעב לשון זה כתב גם הרמב"ן בקונטרס דינא דגרמי (סב ע"ב) "ומענה: למדנו לפי דרכנו שדיני הגרמות כהלכות השבת יש מהן שחייב לשלם ויש מהן פטור ומותר ויש מהן פטור אבל אסור כ"י. ועי"ש בפתח דבר (מדי"י ח"ט) שהראשונים סמכטיס מאור להביא מקתמרו דינא דגרמי, ואפשר שלא ראוהו ולא היה נמצא בידם: [לה] ובפ"ל מקום חייב בדין שמים, ראה בבא קמא נה ע"ב ועיין שריה מהר"ש ת"א סימן צה דהיי מילי כמדיד אבל כשוגג פטור אף בדין שמים. ועי' בנסת הגדולה סימן ששנו הגה"ס את צח על שם דכ"ו ראה נתן אין מציאין מידו: [לו] כ"ה בדפוס ובדפוסים שייך די שאקו וארי אל תגארי. ובדור הדפוס עם ב"י דפרי "ואמר", עיין פרישה: [לז] בנדפוס "דאמר", ראה הערה הקודמת: [לח] עיין תורה חיים כ"מ פו צ"א ד"ה מה דנים: [לח] בבתי"א א "מסידור", ולפינו ברש"י הנוסח כבפנים: [לט] ובדבר חובב השלומין אם הסתכל וזיקו, עיין קהלות יעקב סימן לו (סבמדר) חשן, סימן מה) ס"ק א: [מ] בדפוס וארי אל תגארי "כל" מקום, עיין פרישה: [מא] דחפר שם חובת "מקום":

ידע כי ואלו הולילו והחזיקו בנכונם פטור הנכנס אף על פי שנכנס
 שלא ברשות ובעל הבית אפקיד אנפשיה דהוא ליה לאזהר שלא יחזיק
 נמקל בכנס כיון דידע כי שניכנס לחצר ולא הולילו: ואיכא
 למטה גמ"ש רביע (פ"ד) ומיהו דוקא נחזיקו צמוד אבל אם בנכנס
 החזק כי נגן פטור בעל הבית זהו
 הפך משמעות אפוגיל דדוקא נחזיק
 כי פטור דהיינו שזה עמד במקומו
 וכן זה ומקל כי אכל אם החזיק
 בידים אפילו בנכנס שליט מתכין

שנכנס והחזק בו פטור [א] דאיהו דאזיק אנפשיה
 אף על פי שנכנס שלא ברשותו: (ו) ? היו
 שניהם ברשות כגון שנתן בעל החצר לשניהם

הוא ליה כאלו היה מתכין ומיידי וכן פירש רש"י והראב"ד שהגות (פי"ז הי"ג). וכפי כ"י שכן פירש הראב"ד ואף על גב דגם הרמב"ם
 כמד לבגוג פטור וכמד המגיד משה לפרש האפוגיל אלפייה דחזק גדול להוליל משמעות לשון האלמוד מפשוטו. וכן קשה מוכח דלפון
 כמד רביע פתחם כדברי הרמב"ם ולא בגוג החזק בלא מתכין פטור בעל הבית אף על פי שהכנס כליו ברשותו מדעמו וכן שפירש
 הכי המגיד דבריו ומחילו כ"י ואלו בהראב"ד ובאוף קימן שפ"ט (פ"ה) ממה על דברי הרמב"ם מה והכנס לעמם הראב"ד. ומיהו
 בקושלס וז"ל דרביע קפירא ליה ללא אמר הרמב"ם כאלו דבגוג בלא מתכין פטור בעל הבית אלא שהכנס שלא ברשות ומשום הכי
 לקמן בסימן שפ"ט דמיידי שהכנסו ברשות ואפילו הכי פטור הרמב"ם ממה עליו רביע דו"ק:
 (ו) היו שניהם ברשות וכו'. ע"ס מירמל דרמ"א וכן פסק ופירש רש"י שניהם ברשות. ברשות הרבים: שלא ברשות. כגון ששנים
 ראו. והקשו הטוספות (מ"ג ד"ה שיהם) דהיינו מתמימן פסקא המניס (ג) ונראה לפרש כגון שנכנסו סוף לחצר בעל הבית

פרישה

כפמי לשון רש"י שפירש ד"החזק" הוא שהחזיק בידים בין במתכוון בין שלא
 מתכוון החזק פירש שהחזיק עומד במקומו והחזיק על ומקל זה נ"ד וכן
 ברמ"א גם כן משך המגיד דכלל דבריהם הוא דהיכל דשון הן החזק והחזיק
 שניהם ברשות או שניהם שלא ברשות אז החזק זה אם זה מיידי החזק (אפילו
 שלא מצויה דלמס תועד לעולם וכ"ל (פ"ב)) והחזק זה מה נ"ד פטור
 החזק ולא האחד היה ברשות והשני שלא ברשות אם החזק זה שברשות ליה
 שלא ברשות בגוג אז פטור החזק אפילו שהחזיק בידים ולא החזק הפלג
 ברשות ליה שברשות מיידי אפילו החזק. מיהו כמד הרמ"א הא דלמקטו בין
 שניהם שון לאינו שון כ"ל היינו דוקא מלג ידע בעל הבית מה שנכנס שלא
 ברשות אבל לאזהר מצדו או ברשותו מקום שנגשה הנזק פעם אדם נה"ן
 אז הוא דינם כאלו הן שניהם ברשות דהחזק מיידי והחזק פטור: ועל פי
 זה נמלחו דברי רביע דהפסול וכמד דלם "בגוג" החזק בעל הבית שהכנס
 שלא ברשות בעל הבית פטור אפילו נ"ד שהחזק מפני שהוא ברשות נ"ד ואלו
 הוא ליה לאסוקי לדעמיה שנכנס ע"ס שום אדם שלא ברשותו ומתכין וכמד
 דלם בעל הבית החזק נכנס אפילו בגוג מיידי הנכנס מפני שנכנס שלא ברשות
 ור"ל דקין שהוא ברשות לל הוא ליה לבעל הבית לאסוקי לדעמיה שייכנס

דרישה

וכמ"ש שם. ולא ידע ביה דהרמ"א פירושו ולא מבעיא ולא ידע ביה
 להחזיק ביה במודר אלא אפילו לא ידע ביה שנכנס לרשותו משעה
 ראשונה מיידי ראי ידע מכניסתו הוה ליה כאלו נכנס ברשות דכיון דידע
 מכניסתו הוה ליה לאסוקי ארעתיה דעדין הוא שם ואו דינם כשניהם
 ברשות וה"ל כבהחזק בידים חייב ובהחזק פטור. ונראה לדעת הרמ"א
 הוא הדין ברישא בהחזק בעל הבית להנכנס שלא ברשות בשוגג היינו
 דוקא ברלא ידע ביה בעל הבית שנכנס הא ידע מכניסתו דוקא החזק
 הנכנס מבעל הבית פטור הא החזק חייב כיון שניהם ברשות ומשעם

שכתבתי הוהו ליה לאסוקי ארעתיה דהרמב"ם בפ"ו החלכות חובל לא
 כ"כ ומפרש להטוגיא בענין אחר נ"ד) וכמ"ש המגיד משנה שם ע"י"ש.
 ולהרמ"א שחילק בין שניהם עושין מעשה זה בזה ובין כשאוחד לבד
 עושה מעשה בחבירו (לאחר) נראה ולדבריו א"צ לומר דהחזק זה בזה
 רחוק להמניח דפטורין בשנים מהלכין הוא לאו דוקא כדפירש רש"י אלא
 פכיתא ליה רבפוק המניח מיידי כששניהם עשו מעשה זה בזה וכמ"ש
 רבינו בסמוך (ס"ה). (אבל ד"א) וכמ"ש בסמוך בפרישה דרישה אדברי
 הרמ"א:

הגהות והערות

ע"ג נדפ"ל הדיק"ב: בו: [נ"ד צ"ל י"ב: [נ"ה] כ"ה ברפ"ס, וברפריר ותתי
 ב החזק זה "אח" זה (ובכתי"א ח"ב) חייב החזק כ"ה זה בזה" חסרות);
 נה"ן] כ"ה בכתי"א ב "פעם א"י, ובכתי"א י"א, וברפריר טפוס למחוק.
 לכן ברפוסים מאוחרים הוא כסגריים עגלים (פ"א): [נ"ה] תיבת "אפילו"
 ליתא בכתי"א: א: [נ"ה] בכתי"א ב "ברשותי": [נ"ה] עיין תרח חיים כסגריין
 ולפ"ד לישנא דגמרא מרוקק טפי אליבא דרמב"ם: [נ"ה] כ"ה בכתי"א ב.
 ובגמ"ס דפריר ותתי"א א "לאזהרה": [ס] תיבות "הוא שלא ראו כ"י אפילו
 בהחזק" חסרות בכתי"א: א: [טא] דברי הרמ"א שכתב הסוד ודל נגאים כדפירש
 רש"י דל כ"י. אלא שיש לוקדק בדברי הרמ"א וז"ל, שנואה שהוא מפרש ומאי
 דקאמר בוטרא לא שנו (אלא) ולא ידע וכו' קאי נמי אבעל הבית החזק בו, הכי
 קאמר, לא שנו דהחזק בו בעל הבית חייב ואם החזק בעל הבית פטור אלא
 כשלא ידע בו בעל הבית, אבל אם ידע בו בעל הבית או אם החזק בו בעל הבית
 פטור ואם החזק חייב, ולכן כתב כן הסוד בשט"ו, ובסימן תכא כתב רבינו אריש
 בו בעל הבית דפטור האחר כשהחזק בו. ואם כן קשה אמאי אמרה (י"ב, ר"כ) וסא
 למילתיה אסימא ולא ארישא דקחצי אבל ידע בו בעל הבית אם החזק חייב,
 לימא נמי ואם החזק בו בעל הבית פטור דהיינו רישא דמילתא, וטפי הוה ליה

למישר למלתיה ארישא מאסיפא. ר"ל והן החזק חייב בעל הבית כשירד בו
 הוא אפילו החזק שלא בכונה כדפירש רש"י ז"ל, וכיון שכן רבנא אשמועינן
 טובא, ואף על גב דהחזק שלא בכונה הוא חייב לשלם כיון דידע ביה וכל שכן
 היכא דהחזק באחר דהאחר פטור ולא מפיקין מניה פטורא כיון דידע ביה בעל
 הבית ולא נהדר בו כיון דמצי כל כך ידע לאפוקי מבעל הבית פטורא ולחייבו
 היכא דהחזק אפילו שלא בכונה (לחם משנה פ"א ה"ט). ועיין פרישה דרישה
 ס"ד ביאר הגר"א ס"ק י"ה. ועיין יחידה הראב"ד כסגריין (דבריו הובאו גם
 בשיטה מקובצת) ונקט כרמ"א בעל הבית שהחזק (ועי"ש וכו' וכו' וכו') נמי
 חייב מפתחין ונכנס לחצוהו של נגו, וכ"ה בפסקי היריד, ועי"ש הנהגת
 המהיר צ"ח 30), אילו גבי החזק בו בעל הבית נקט דחייב לכל זמן ולא חיי
 ליה אף על גב דידע ביה: [טב] בפ"ד דפריר "איתמא": [טג] הנהגת
 דינא דברשות ושלא ברשות חיי לא מצינו כלל דאחר ראוהו מוצד לעולם לכן
 גם באגמ"ס יחשב שלא ברשות, ופשוט דדוקא היכא דהחזק מוחזק ברח מצינו אז
 מקרי שכתבתי. מה שאין כן היכא דברוח מצינו אין נחזק מוחזק חיי ברשות
 (חדשי רבינו חיים הלוי ה"ל שכיחה פ"ג ה"ב ק"ג ע"ב, ועי"ש). ובלתיחזק החזק
 איש ע"ס הקשה עליה, עי"ש: [טד] מפנינו בוטרא ש"בנכנס:

או פלג השומעין או שנתן לו בעל הדין רשות ליכנס: או שיהיה
שלא ברשות. כגון שיהיה רשות הרבים: היקו. בדין זה אם
זה ואפילו שלא בטומאה: הייבן. דבזקין לא שמי לן בין ממטין
לשלין ממטין והא דמטן סהמניה (ג) שמי שהיו מהלכים ברשות

הרבים והיקו זה אם זה פטורים
הוא היקו החקו הוא ולא דק
בלישמה: דברשות פטור. בין
היק דדידין בין היק סו דממלא
וכלל ידע ליה. וכ"כ הרשב"א בפרק
המניס (ד"ה הא דקמו) דהא דקמו
היקו זה אם זה שיהיה פטורים לאו
דוקא היקו אלא החקו זה סה
קאמר אכל היקו משלמין בעומר
מק שלם כדלמירין בפרק הפרה:
וד"ל הרמב"ם גמ"ו מהלכות טובל
ומזיק (ה"ל ג) המזיק ממון סבירו

רשות ליכנס או שהיו שניהם שלא ברשות והזקין
זה בזה בין בגופם בין בממונם (ז). אם לא ידעו
זה בזה שלא ראו זה את זה פטורין. ראו זה את
זה אף על פי שלא כיוונו הייבים (ח). לפיכך שנים
שהיו רצים ברשות הרבים או שהיו מהלכים
שניהם והזקין זה בזה פטורים (יג). (י) היקו זה את
זה חייבין: (ט) ח היה אחד רץ ואחד מהלך
והזק מהלך ברץ אותו שרץ (ע) חייב מפני שרץ
שלא ברשות. כמה דברים אמורים בחול אבל
בערב שבת בין השמשות פטור מפני שרץ ברשות.

מייד לשלם נזק שלם בין שיהיה שוגג בין שיהיה אטום הרי הוא כמזיד.
גמה דמיס אטורים ברשות הנזק אכל ברשות המזיק אינו חייב לשלם
אלא אם היק סדוק אכל בגנה או באונס פטור וכן אם היו שניהם
ברשות או שניהם שלא ברשות והיק אחד מהן ממון סבירו שלא
בכונה פטור. וכפס הרב המגיד ממה שכתב הרב וכן אם היו שניהם
ברשות נראה שדעת הרב לפטור המזיק ברשותו אף על פי שהמזיק
הנזק כליו שם מדעתו ודעת הרב בגוניה שהבאמי (פ"א הי"ז) כך
הוא שהוא מפרש דלא היה ידע ביה שלא היה ממטין להזיקו והוא
ידע ביה שיהיה ממטין להזיקו והיקו זה אם זה פירשו הרב בכונה
ולו הן חייבים והחקו זה סה שלא בכונה ולא פטורים זה דעת
הרב ומשם הוציא דייטס אלו ודעת הר"ל כדעת רש"י עכ"ל:
ובתב עוד הרמב"ם בפרק המזכ (ה"ט) שמי שהיו מהלכין ברשות
הרבים [וכ"ז] היו שניהם רצים והחקו זה סה שניהם פטורים:
(ס) ח ופ"ש רבינו אחד רץ ואחד מהלך והזק סה"ך ברץ

(ח) היה אחד רץ ובר. משנה
וגמרא פרק המניס: ודע
דרש"י קשיא ליה בפרק הפרה הא
דקאמר היקו זה אם זה חייבים
ובפרק המניס מן שמי שהיו
מהלכין ברשות הרבים והיקו זה אם

זה פטורין ומירן ההוא היקו החקו הוא ולא דק בלישמה עכ"ל
אל הרמ"ה מפרש דשפיר דק בלישמה ומירי דמרוויחיה עבדי מעשה
והיקו זה אם זה הי"ל כללו החקו זה סה ופטורין והא דקאמר
היקו זה אם זה חייבים היינו דוקא כשהמזיק עשה מעשה שחוק
זה והמזיק לא עשה כלום וכן פירש ר"י: כתב הרמ"ה (פ"א ה)
ומודה וימי ברן בערב שבת בין השמשות שפטור שרץ ברשות למחר
לערות ולהכין לכבוד שבת וכמו עלה סגהות אשירי ח"ל וכן פירש
רש"י מתוך כך יש ללמוד דלאו דוקא בין השמשות אלא משעה
שמחילין למקן רבי שבת לפסוק ולבטל וללגום הרי הוא ברשות
דהיינו ממצי היסוד ולמעלה שמחיל היסוד להעריב (ע) דוקא אכל
ממטין אכל אם היקו ממטין חייב עכ"ל. ובמקו יוסף כפז
דבסממא דיינין ליה דרץ לנזק שבת אכל אי ציר לן דלא רהיט
אלא לשאר חפציו דלא שייך ביה נזק שבת חייב כמו בטול עכ"ל:

זה פטורין ומירן ההוא היקו החקו הוא ולא דק בלישמה עכ"ל
אל הרמ"ה מפרש דשפיר דק בלישמה ומירי דמרוויחיה עבדי מעשה
והיקו זה אם זה הי"ל כללו החקו זה סה ופטורין והא דקאמר
היקו זה אם זה חייבים היינו דוקא כשהמזיק עשה מעשה שחוק
זה והמזיק לא עשה כלום וכן פירש ר"י: כתב הרמ"ה (פ"א ה)
ומודה וימי ברן בערב שבת בין השמשות שפטור שרץ ברשות למחר
לערות ולהכין לכבוד שבת וכמו עלה סגהות אשירי ח"ל וכן פירש
רש"י מתוך כך יש ללמוד דלאו דוקא בין השמשות אלא משעה
שמחילין למקן רבי שבת לפסוק ולבטל וללגום הרי הוא ברשות
דהיינו ממצי היסוד ולמעלה שמחיל היסוד להעריב (ע) דוקא אכל
ממטין אכל אם היקו ממטין חייב עכ"ל. ובמקו יוסף כפז
דבסממא דיינין ליה דרץ לנזק שבת אכל אי ציר לן דלא רהיט
אלא לשאר חפציו דלא שייך ביה נזק שבת חייב כמו בטול עכ"ל:

חייב ובר כמה דברים אמורים בחול אבל בערב שבת בין השמשות פטור ובר. משנה
וגמרא פרק המניס (ג) ודעי בגמרא
בערב שבת מאי ברשות איכא כדרי פנינא דלמר טאו ונלא לקראם שבת כלה מלכמא. ח"ל הרמב"ם גמ"ו מהלכות טובל (ה"ט) ואם
היה ערב שבת בין השמשות פטור מפני שברשות הוא רץ כדי שלא תכנס השבת והוא אינו פנוי: ובתב המגיד (פ"א ה) דוקא
אומה מלוא דרין השמשות דלין לו שהום אכל בשאר מלוא כגון לרין לרין הכנסת או לביה המדרש דיש לו פנאי אם היק חייב (ו):

דרכי משה

(ג) ובתב [הרמב"ם] פ"ו מהלכות חובל (ה"ט) שנים שהיו מהלכים ברשות הרבים היו שניהם מהלכין או סו] שניהם רצין והחקו זה בזה סו]
שניהם פטורים ובתב מקו יוסף (דף ט"ו ע"א) (טו) ר"ה סתרי (ה) מיהו כזה איכא לאפלוגי כדפליגין גבי זה בא בחביותו חה בקורותו (לא):
בין מהלכין זה לקראת זה או זה מיהו האחרון או עמד הראשון. ועיין לקמן סימן שצ"ט (פ"א) באלו הדברים: (ד) ובתב
(ה"רין) [נמקו יוסף] פרק המניס (דף ט"ו ע"א) (סס) הא דפטור ברץ בערב שבת בין השמשות היינו דאיכא למימר דרץ לצורך שבת
ומסתמא דיינין ליה בהכי אבל אי בריר לן ולא רהיט אלא לשאר חפציו ולא שייך ביה צורך שבת חייב כבחול עכ"ל:

פרישה

הוא סו] וק"ל: אף על פי שלא כיוונו. דמזיקין אין סילוק בין כיוונו
ללא כיוונו דלרס מועד לעולם וכו"ל (פ"א) וכלתקן סימן מר"א (ה"ט) פיי"ש
[ועיין מ"ש לקמן סוף סימן שצ"ט ע"ע]: לפיכך שנים שהיו רצין
בר דיה אחד רץ בר. משנה וגמרא פרק המניס דף ל"ב: (ס) ופ"ש
אבל בערב שבת בר מפני שרץ ברשות. שם בגמרא וקאמר בגמרא
בערב שבת מאי ברשות איכא כדרי פנינא דלמר טאו ונלא לקראם כלה

הגהות והערות

סו] דף שניהם מהלכין אר ליתא ברמב"ם לפניו: סו] בדר"ה משה
האחרן זה יאת זה: סו] ברש"י לפניו בין "הזק" ובר"ם תבין "הזק"
וממלא: סו] לפניו בנעטפות "חייבין": סו] אפשר דדוקא קאמר
ידע הנכנס כ"י. אבל בעל הבית בבגס י"ל דאף שירד שנתן לו רשות
ליכנס, סל מקום כל שלא ירד שבתל כבר נכנס, ילא ידע מקרי, תצ"ע:
ע] עיין ביאור הגר"א סי' יט: [עא] ודברי הטור בריש הלכות מזיקין
תמהים אצלי, דמתחלה נראה ונראה לפירוש הרמב"ם שכתב (ס"ד) ומיהו
דקא במזיקו כמדי אכל אם בשוגג היק בו פטור בעל הבית, משמע
ומפירש פירוש ידע ולא ידע דהיינו אם היקו בכונה או שלא בכונה
כפירוש רבינו ז"ל, ואחר כך (פ"ו) כתב הו שניהם ברשות ובר אם לא
ידעו זה בזה שלא ראו זה את זה פטורים ראו זה את זה אף על פי שלא

רמד

בית חדש

חשן משפט שעה הלכות נזיקין

בית יוסף

(ט) שא"ל להרא"ש חתן היוצא מחזרתו וכו'. מיהו המדמי סוף פרק הישן וסאגדה פרק לולג וערנה כפס דמסין וכו' וכו' ו ש טעמו להזיק זה אם זה מתוך שמהם פטורין מלשם ומלה"ל זכרנו כפס דהי"ט דין יכולים לעשות גדר שלא יזיקו זה אם זה עיי"ש פמ"ט ר"י ומנ"ל הרב סנהם שלמן פרק פ"ט (פ"ט) ונראה לפשוטם הר"ש דהכל דינא קאמר היכל ללא נהגו אבל היכל דנהגו נהגו:

ומ"ש רבינו בשם הרמ"ה אם שניהם רצים אפילו הזיקו זה את זה פטורים וכו'. פשוט שהוא כדי לטען ממעטין עם הנניס"ט ולא יטען לידעם צמה שדמק רש"י דההוא הזיקו החקו הוא ולא דק עה):

(ט) ב שאלה לאדוני אבי הרא"ש ד"ל חתן היוצא מחזרתו ופידעיו הלכו עמו ורכבו בסופים וכו'. כלל ק"ל סימן ה':

כתב הרמ"ה ז"ל אם שניהם רצין אפילו הזיקו זה את זה פטורים. והא פ"א דאמרין דהזיקו זה את זה חייבין היינו דוקא שהמזיק עשה מעשה שהזיק זה והנזק לא עשה כלום. אבל גבי שנים רצין דתרווייהו עבדי מעשה פ"ב בהזיקו זה בזה

דמי ופטורים ע"כ: (ט) ב שאלה לאדוני אבי הרא"ש ז"ל חתן היוצא מחזרתו ופידעיו הלכו עמו פ"ב ורכבו בסופים כמנהג הבחורים ועבר החתן לפניהם בא אחריו אחד בסוסו פ"ג ופגע בפרד שהחתן רוכב עליו והכהו ובא לו לחתן הפסד שלש מאות זהובים בסיבה זו שהפרד היה של גוי וטוען המזיק כיון שהיה ברשות הרבים שיש רשות לכל אדם לילך בו שאינו חייב לשלם. למאי מדמינן ליה מאחר שהכהו בסוסו הוי כמו חציו או לרגל מדמינן ליה מאחר שנעשה בשליבת האוכף או נאמר כיון שכחו מעורב בו שרגלו של הרוכב

פרישה

כתב הרמ"ה אם שניהם רצו והזיקו זה את זה פטורין כ"ר עד אבל גבי שנים רצין דתרווייהו עבדי מעשה כ"ר. מלשן הרמ"ה משמע וטעם דהמעשה הוא מה שכן רצין ודך רצין שטוענין זה אם זה אם שן מזיק זה אם זה הן שחוקו טענין הן שחוקו אפ"ל כל פנים אף לאחד על השני כלום כיון דגם הזיק עשה מעשה שהחוק על דיו. ומ"ש הרמ"ה יראה דלמדין הזיקו זה אם זה חייבין כ"ר ר"ל הא דלמדין שפרק הפרה הא"ל כמיהן שרשות או שלא שרשות החקו פטורין ושהזיקו מייד ע"כ קאמר דהסם מיירי שהזיק לא עשה כלום דמה הרמ"ה מודה דיש ט סילוק בין החקו בין הזיק אלא שפסדו שגמיהן רצין ועבדי מעשה אפילו הזיקו פטורין ושלליתיה אף לרצין לומר הזיקו זה אם זה דקמי שפרק המגיס דפטורין הוא לאו דוקא וז"ל החקו כדפריש רש"י. ואף שקמי שם (ג) מעשה נמי שנים שזו מהלכין שרשות הרבים והזיקו זה אם זה פטורין נראה דהרמ"ה מפרש דמיירי דבדך הליכס פשוט עשה מעשה מזהו הכי פטורין אף שלכקמ ואף שקמי העשנה פסם מכל מקום יגיד עליו רשו דכמו דמיירי רצין דקמי שם נהיה הזיקו זה אם זה דפטורין מיירי שהזיקו ומשום דמיירי עבדי מעשה קן מיירי נמי הא דמיירי מהלכין ע"כ ומשום הכי נמי נקט הרמ"ה בלשון שנים רצים דהא הוא כפס דהזיקו דקא"ל הוא והרי ודאי שם שיהיין פשו מעשה דריק: והוא דלא כפס דהרמ"ה כפס בלשון פלוגתא ע"כ היינו טעמא

דרישה

(ט) כתב הרמ"ה אם שניהם רצים כ"ר. לכאורה היה נראה דהרמ"ה מיירי דוקא בשנים רצים ברשות הרבים וכדקתני במשנה דפרק המניח הגיל (פ"ה) כהרי"א שנים שהיו רצים ברשות הרבים ומטעם מחילה נעו בה והוא דכל שרץ ברשות הרבים מייאש נפשו שגם אחר יעשה נהגו שהוא עושה ירוץ נגדו והיה להו כשנים שהתאבקו בתחלה יחד ומפיל אחד את השני והזיקו דכתב רבינו בשם הרא"ש כסימן תכ"א ס"ז דפטור המזיק מטעם שפחלו זה לזה והביא ראיה משנים רצים ברשות הרבים והזיקו זה את זה דפטור המזיק עיי"ש והיינו דוקא כששניהן רצים ומטעם שכתבתי דמחלו אהרדי אבל בשניהן מהלכין והזיקו זה את זה אף כששניהן עושין מעשה והזיקו זה את זה מכל מקום כיון דקמי ניכר שפחלו אהרדי בזה גם כן הרמ"ה מודה שיש בו חילוק בין הזיקו זה את זה דחייב המזיק ובין החקו זה בזה דפטורין והוא גמרא ערוכה בפרק הפרה כתבתי לשתיה בפרישה. ובהו מירוש דלא כתב רבינו י"הרמ"ה כתב"י בלשון פלוגתא אלא ודאי משום דלא פליגי ע"כ דגם הרמ"ה מודה

הגהות והערות

ע"כ עיין תוספתא ופסקי רי"ד בסוגין דלפרוש רש"י קשה מתניתין (לא ע"כ) דהו בא כתבתי וזה בא בקורתו נכשרה כזו של זה בקורתו של זה פטור שלה רשות להלך ולזה רשות להלך. וכאור קשייתו דמסיק בגמרא שם (לכ ע"א) דאין על נב דהמזיק אשתו כחשמיש המטה חייב. והא הכא דתרווייהו כהרדי ניהו, משאי"כ באשתו דאיתו קעבדי מעשה היא לא. ובערך השלחן (פ"י שש"ט ס"א) תירך דהכא לא חשיב כמו שהזיקו אלא כמו שהחביא החזקה בו והא דרך הליכת שניהם הוטה החביא כהקדמה והיה כעל החביא פסיע בשבירתה. (ולדעת הרמב"ם קשה לאורך גיטא, מיט המזיק אשתו כ"ר חייב, ועיין אצור מפרשי התלמוד בסוגין ע"י רמב"רמ"ו: ע"כ נדפ"ר י"בחה: ע"כ צ"ל י"חייבין: ע"כ פבוואר דאלמלא ריבד עליו רעו היה אפשר לפרש י"הזיקו זה את זה" כדעבדי רק אחר מהם

בית יוסף חשן משפט שעה – שעט הלכות נזיקין בית חדר רמה

שעט (ב) א שנים שמהלכים ברשות הרבים זה בחביתו זה בשעט (ב) שנים שמהלכין ברשות הרבים זה בחביתו וזכר. וזה בקורתו ופגע זה בזה ונשברה החבית בקורה פטור לפי שהיו שניהם ברשות. משנה נפרק המיני

זכ"ש ודוקא שפייע בעל החבית בשבירתה וכו'. עס להלך ולזה רשום להלך והקדק רצמו שכח שנים שמהלכין ברשות הרבים דנמ"ש שנים שמהלכים אטל למטעי אס היה בעל הקורה רן ובעל חמס מהלך דהואיל והוא רן שלל ברשום חייב אף על פי שבעל החמס פגמו אטל החמס דנמ"ש ברשות הרבים אטל למטע דאס היה זה נחלר בעל החמס דמין שאין לו רשות לבעל הקורה להלך אין לבעל החמס לחזר ממנו ומיני וכו' המוספות לשס (מף ז"ב) נד"ה מרזיחו: וזכ"ש ודוקא שפייע וכו'. כן פירשו רש"י והמסופות לשס:

הולך בשליכת האוכף כאילו עשאו הוא בעצמו אפילו מן שהיה אנוס ז' כיון שתחילתו בפשיעה חייב. תשובה מה שטוען שהוא פטור כיון שהוא ברשות הרבים זאן והיה לו לניזק לשמור עצמו לאו טענה היא שאין לו לדרך זב] ברשות הרבים ואפילו ברגליו זג] שיכול לעמוד כשירצה כל שכן הרוכב סוס שאין לו לדרך במקום שבני אדם רוכבין שמא לא יוכל להעמיד זח] הסוס כשירצה ונמצא שפושע בו ומזיק בגופו הוא כיון זח] שרוכב על הבהמה ומזיק בגוף הבהמה או באוכף שעליה זח]. וחייב לשלם כל מה שישומו בית דין שנפחת דמי הפרד בשביל הכאה זו. אבל אם הפרד של גוי וצריך הניזק לשלם לגוי יותר ממה שנפחת דמי לו אם הגוי מעביר עליו הדרך בשביל זה אין לחייב לזה כיון שלא כיוון זח (ה):

סימן שעט

פרסי רמז דינים המבוארים בזה הסימן

[א] שנים שהיו מהלכים ברשות הרבים זה בחביתו וזה בקורתו ופגע זה בזה תשברה החבית בקורה: [ב] מילא חצר חבירו כדי יין ושמן ושברים בעל החצר בכותה או שלא בכותה:

(ה) א שנים שמהלכים ברשות הרבים זה בחביתו וזה בקורתו כן ופגעו ג] זה בזה ונשברה החבית בקורה פטור לפי שהיו שניהם ברשות. ודוקא שפייע בעל החבית בשבירתה שדרך הילוכו הטיח חביתו בקורה. אבל

דרכי משה

פסורין: וכתב מהרא"י בפסקיו סימן ר"י באחד שהיוק בחבירו בשעת הקפת המזבח בהרשעות ופסק דאף על גב דמדינא פטור הואיל והיה בשעת השמחה מכל מקום כדי שלא יכין כל אחד להזיק חבירו בשעה זו יש לקנסו מן ועי"ש שהאר"ן שם לקנסו על פי אומדנות אף על פי שאין עדות ברורה: פח] כדי לעשות סיני וגור:

פרישה

המשנה עס [י"ל זה עס נפסמו חס נא נקורטו שמו כדו של זה נקורטו של זה פטור "עלוי רשום להלך ולזה רשום להלך" ונפס דהמסופות עס דעל למטעי אס היה בעל קורה רן ובעל חמס מהלך דמיני אפילו סייעו בעל החמס וכן אס נכנס בעל הקורה לסלר בעל החמס דלז כיון שאין לו רשות להלך עס לא היה לו לבעל החמס לחזר ממנו עכ"ל ותיך לפיל סימן ע"ה פ"ס:

הנהגות והערות

ההקד"ם התחן לפניהם יהיו כאין אחריו ח"ך אחד כנסו כר: מן ראה מעין זה בחשובה לנזק, לקמן סימן תכ"ב מיהו חלקים הם כמעטם, ובמהותם ע"ס משום ביטול מצות הסכוב כר ושענו גדול יותר משאם יעשה במקום אחר ובשעה אחרת כר, ואילו הנזק נקט הטעם משום נתינת יד לפושעים כר יאמר שונג הייתי. והרמת הדשן זה התכב גם ככ"י לקמן סימן תכ"ב ס"ז מחדש א: פח] בדרכ"י משה הארזן "ברודות" (תרגיל "עיריות" ברודות). ולפנינו במהרא"י עדות "ברודות": פט] לפנינו ברא"ש "דאף על פי, ובדפוס אורי אל הגאון "אף על פי": צג] בדפוס אורי אל הגאון "שהוא כמ"י אנוס: צא] לפנינו ברא"ש ברשות הרבים "היה לו רשות לח"ך" היה לו כר: צב] בדפוס פי"ב די שאקו שאין "להאדם" לרוך, ובדפוס אורי אל הגאון שאין "לאדם רשות" לרוך: צג] לפנינו ברא"ש ברגליו "אלא כר" שיכול לעמוד כר, וקשה רלעיל ס"ה נקט רבך חייב מפני שרץ שלא ברשות, ומשמע ככל גזתי חרץ כמעט שבת כדמסקי עס. (הדברי הרא"ש אינם עיין למ"ש התוספות לב ע"א ד"ה תרזיחו "אף על גב דפטור כמתניין אחד רן ואחר מהלך היינו משום וקסבי שיש לו לרוך ברשות הרבים אבל כגושטא ק"ה על כתיבו אין על רשות לרוך אין מתינת לרוך ואחר כר כר מידי בערב שבת כדמוקי רב רבי יוחנן, ראוקימתא ראשתה שבתוספות משע

בית יוסף

חשן משפט שעט הלכות נזיקין

בית חדש

רמז

ג וכו' היה בעל חבית ראשון ובעל קורה אחרון ונשברה חבית בקורה חייב. עס נמשנה: וכו' ואם עמד בעל חבית לנזח פטור ואם הודהיר לבעל הקורה שיעמוד חייב אף על פי ששינה בעל החבית ועמד לנזח ואם עמד לתקן משאו חייב בעל הקורה אף על פי שלא הודהירו. עס נמשנה אס עמד בעל חבית פטור אס אמר לו לבעל קורה עמד חייב וכנר נפלאר עמון דעמד לכסף אורמיה הוא ופך על גב דלא הזיר פטור ועמד לפוש הר משונה ותייג והיכל דהזיר אף על גב דעמד לפוש פטור ונפלארו דברי רעב:

דכל זמן שפית ממכון להזיק אפילו גרסות מין שהוא גרסותו פטור עכיל והיינו מ"ש בפ"ו דמונל ממלמל הפרק דגרסות המזיק אס נפוג הזיק ט פטור עכל הית ומ"ש גס רעט נסימן עפ"ם ס"ד ופירש ט הרב המגיד שדעת הרמב"ם לפטור המזיק גרסותו אף על פי שהזיק הכינס כליו עס מדעתו עכ"ל ודברי הרב המגיד הללו היכל חיי נסימן עפ"ם (ס"ו) וגס כלן וסימל

היה ולא היה יכול להזהירו כדן: ג היה בעל החבית ראשון ובעל קורה אחרון ונשברה חבית בקורה חייב. ואם עמד בעל חבית לנזח פטור. ואם הודהיר לבעל הקורה שיעמוד חייב אף על פי ששינה בעל החבית ועמד לנזח. ואם עמד לתקן משאו חייב בעל הקורה אף על פי שלא הודהירו: (ג) ד כתב הרמב"ם מי שמילא חצר חבירו כדי יין וכדי שמן אפילו הכניסן ברשות אם לא קבל עליו לשומרן הרי זה נכנס וירצא כדרכו וכל מה ששובר בכניסתו ובריציאתו פטור עליהן. ואם

לשפרם הרי זה נכנס וירצא כדרכו וכ"ל מה ששיבר בכניסתו ויציאתו פטור עליהם ואם שברם בכונה אפילו שהכניסם שלא ברשות חייב וכן כ"ל כיוצא בזה. עפ"ו מהלכות טובל ומזיק (ה"ט) וכנס הרב המגיד הרי שמילא סלר פמרו כדי יין וכדי שמן וכו' מייחסת פתק המינס (מ"ג). ומ"ש ואפילו הכניסן גרסות הוא נמשך כפי השיטה שכנס למעלה (ה"ג) דכל זמן שאיט ממכון להזיק אפילו גרסות מין שהוא גרסותו פטור והרי"ג כתב ליפטר לדין זה כשלא נתן לו רשות למלאם אלא נתן לו רשות למלאם חייב וזה נכון עכ"ל (א):

דרכי משה

שע"ט (א) ואם כן קשיין דברי רבינו זה על זה ולעיל סימן שפ"ח משמע דסבירא ליה כדעת הרמב"ם [א] וכוון פסק כדעת הראב"ד מיהו אפשר דרבינו סבירא ליה ירצא ונכנס ושובר מיקרי בכונה כן:

פרישה

יין אף על פי ששינה בעל חביות ועמד. הא ללא כנס רעט הרי לישאל לוף על מי עשינה גרסא עמונל בעל הקורה והזיר בעל הפיזוס דפטור משום כלן היה למינל דלא מהי ההיכוס דבעל הפיזוס ללא כל כמייה עשינה הוא ועמדתו ולעכא אפרים מלעפרי ואס יוחן ממנל הקורה להי פטור אף על פי שהזירו מה שאין כן לעיל דבעל הפיזוס מפסיד אפשינה דעמד אלהיר דבעל הקורה ולא אשגס היה והלן והחק מקורה וק"ל: (ג) כתב הרמב"ם מי שמילא כר. עפ"ו מהלכות טובל כ"כ:

דרישה

הוא דפטק בפרק המניה בשני קדרין שהולכו בדרך תמל האחד ולא היה יכול לעמוד תמל השני בהראשון יין) וכרבי יוחנן דסבירא ליה הכי שם ומקוי למתניתין דאחד הולך בקורה והשני בא אחריו בחביתו דאם בעל הקורה עומד "חייב" ומייר בעומד לנזח באם יט) עומד לתקן משאו דטרדי פטור הראש"ש חמה עליו שם וכתב והלכה כרב נחמן בר יצחק דפליג עם רבי יוחנן וסבירא ליה דאף על גב דנפל הראשון ולא היה לעמוד כן לא אמרן דמחמת סידרתו לא היה יכול להחזיקן להשני ומקוי להמתניתין דקמי דאם עמד בעל הקורה חייב דמייר אפילו בעמד לתקן משאו עיי"ש וכתב רבינו פלוגתת הרי"ף הראש"ש לקמן בריש סימן תי"ג (ס"א) בעינן שני קדרין שנפל הראשון ולא היה יכול לעמוד ותתקל השני בראשון הראש"ש חמה שם בקדרין אפסקא דהרי"ף הוכיח דמשמע מהמשנה דבאחד הלך בקורה ואחד בחביתו בא אחריו דאמרין דבעל הקורה היה להזהיר לבעל החביתו והוא הדין בקדר זה שנפל והיה לו להזהיר עיי"ש והבי"ו הביאו כאן וכתב דאף על פי כן סתם רבינו כאן בהרי"ף ולא הזכיר כלום ליישב למה סתם כאן בהרי"ף. ובסימן תי"ג

הגהות ופרישה

שע"ט [א] לא ידעתי היכן משמע דסבירא ליה בהרמב"ם אי כהן דרייק כן מירכב שם רבינו כסוף היו עשינה ברשות כגון שנתן בעל החצר דשות לשיניה ליכנס ולא כתב שהיו ברשות כגון שנתן המזיק רשות לניזק להכניס שם כליו ומשמע ליה משום דבכהאי גוונא אף אם ראו זה אה זה אפילו הכי פטור המזיק וכדעת הרמב"ם דאי משום דאי איריא ריש לומר דחזא מינייהו נקט ועיי"ש כ"ל:

הגהות והערות

[ז] פכאן ועד סוף סימן שם ליחא דבפריד ודפוס, תוסף במהדורותיו ע"פ כתי"ו: [ח] נדצי"ל בהראשון "הראשון חייב": [ט] נדצי"ל "אבל" באם כ"ו: [כ] צי"ל "יכול" לעמוד: [כא] פכאן ועד סוף סימן שם ליחא דבפריד ודפוס, ותוסף במהדורותיו ע"פ כתי"ו. [ועיין פמ"ע לקמן סימן ח"ג ס"ק א שמוכחי שם הדברים שנטעמו כאן]: [כב] נדצי"ל "ירושלמי": [כג] ע"ע לחקר הלכות סימן קכ"ח: [כד] שפושע הא אם היה יכול להזהיר שפיר יש לחייבו על שכיח החבית. ומקור הדברים כסוגיין לא ע"א שם מבאר דלמאן

סימן שעה סעיף א' א. אסור כו'. הלשון סימן שעה סעיף א' או אסור להיוק פסון חבירו כו'. החמיל מנומנס, וכן ה"ל למימר, יש אומרים דוקא שאינו טעם גמור, דמלשון הרמב"ם [פי' מחובל היא] והמכר משמע דלפן חילוק, וכן כתב הרב המגיד דלהרמב"ם אין חילוק: ב. שאינו אנוס גמור כו'. עין מה שכתבתי לקמן ריש סימן שפ"ו [סק"א] דנראה דוקא כשהזיק גלל ממכרין, אבל מי שזיק בממכרין אפילו אנוס גמור מיב, כמו נרדף שער את הכלים לקמן סימן שפ"ט סעיף (כ) [ג] ועין שם:

הלכות נזיקין

סימן שעה

אסור להזיק פסון חבירו ולא לגרום שום הזיק

ובו ט' סעיפים

א. אסור להזיק ממון חבירו ואם הזיקו אף על פי שאינו נהנה חייב לשלם נזק שלם בין שהיה שוגג בין שהיה אנוס (א"ל) ודוקא (ב) שאינו אנוס גמור כמו שיכתב (א"ל) כיצד נפל מזהגג ושבר את הכלים או שנתקל כשהוא מהלך ונפל על הכלי ושברו חייב נזק שלם.

צינים ומקורות סימן שעה א. המגיד פנה פ"ו וטוב היא ופ"א חייב והט"ו פ"ט נראה ב"ק כ"ו ע"א ד"ה נפל בזה, וטעם ע"כ ד"ה ושפ"א. ד"מ א'.

ערך להם

סימן שעה סעיף א'. כיצד נפל פהגג ושבר את הכלים כו'. ובאופן גמורים פהגג, וסוד טע"א א' וביי שם נכנס פניו טענה ג' דע"ה הרמב"ם פ"ו

באר הגולה

סימן שעה סעיף א' א. לשון הטור [סעיף א']. וכמו הנמוקי יוסף פרק המגנס [ב"ב י"ד ע"א ח"פ ה"ר"ף] דהא דלמרינן [שם ל' ע"א] ה"ל מלן דנעבי למהוי חסידא לקיים מילי דנזיקין, היינו כל דימיס האמריס כגלשה נבי, דהיינו נזיקין וגול והכנסה אפידה וריבית ואלוהא. ב. לשון הרמב"ם ריש פרק ו' מהלכות חובל וזיק, משנה פקדן ב' דנכח קמא דף כ"ו ע"א. ג. מ"מרא דרבה שם דף כ"ו [פ"ט] ע"א. ד. שם [ע"ב].

ביאור הגר"א

סימן שעה סעיף א' א. אסור כו'. אפילו נמקוס פנה נמ"ש [בב"ק ס' כ', ואפילו נמלא אסור נמ"ש נבי כ"ו א': ב. ואם כו'. ממתינן דביק כ"ו א': ג. ודוקא כו'. עין חו"ט שם כ"ו ב' ד"ה ושמאל כו', וכ"כ הרמ"ש שם [פ"ג סי' א'] וחו"ט דר"מ פ"ג ב' ד"ה וטעם דנרדף ע"ו ב' ד"ה רולת, וכ"כ הרמב"ם [ב"ק כ"ו ע"ב ד"ה ושמואל] וכו', ח"ש שם [ב"ק] מ"ח א' הזיקו בעל הבית פטור כו', וכ"כ המגיד משנה [פי' מחובל וזיק ה"ד]. ח"ש כמו שיכתב, ר"ל סעיף ו', וכן סעיף ג' דנבי רמב"ם [המובא בצינים אוח ג'], וכ"כ המגיד משנה [שם] וסוף משנה [שם ה"א]: ד. כיצד כו'. [ב"ק כ"ו א', ומ"ש סעיף כ': ה. ושבר כו'. ממתינן ה"ל [בסק"ב]: ו. או שנתקל כו'. ממתינן כ"ו א' דוקא כה"ל, ומ"ש שם ב' קרנא דענרא כו'.

באר היבב

סימן שעה סעיף א' א. אסור. החמיל באסור וקיים מצוה משלמת, למדת דמרי א"ח כ"ה, מדל דלף א"ל ילנה להזיק ולשלם מ"מ יש אסור מדע דומיל דגניסה וגולה ומ"ש כ"ה פ"טן שמי"ם ושני"ט. והשני שמי"ם משלמת אפילו לא נכנה ואפילו שגג, דלדס מועד לעולם א"ל לא נאוגס גדול, עיין סעיף א' [ב"ק] א' ודוקא. הלשון וראובן טוען שכן היה מעוקם מתחילתו, ועוד, שהוא מקצר הדרך שאין נכנסין ורצאין בריחה כמו שהיה, וגם מעכב המשאות הנכנסין לביתו ולאוצרו. ובה י"ל שהדרך עם ראובן שכל שמקצר כלל את הרשות אינו רשאי כדבר יהודה ומצר כו', ואפילו איכא רוחא טובא כשעוור רשות הרבים שהוא רוחב ט"ו אמות, כדגוסין פרק חזקה הבתים [שם פ' ע"ב] כנס לרבי יוחנן אינו מחזיר כו', וק"ל כו' יוחנן [במ"ש בסימן ת"רו סעיף ב']. ומה שטען שמחילה היה ישר כנגד היסוד אלא שנתעסק [ר"ל ר"כ הך חזקה שלא ברשות היא], אינו נראה, שאלו נהעקס נופל היה כל שנתעסק עד שנטה מן היסוד, ועוד, שעליו להביא ראיה, עכ"ל. ומה רצה הרב בית אפרים להביא ראיה לנדרף שלו דאף אם מתחילה היה כונס לתוך שלו רק בקרן וזית אחת לבד, נמי אסור להחזיר הכתלים למקומן. ואח"כ כתב, אך עדיין יש לפקפק בדבר, דע"כ לא אמרנן דההזיקו בו רבים אסור לקלקלו אלא כשתנן להם הדרך מדעתו וגמר בדעתו שיחולט דרך זה לרבים לעולם, משא"כ כוה שלא כינס כל הבית הסמוך לרחוב רק מקצת הקרן הסמוך לרשות הרבים, והרי זה כאומדנא דמוכח שלא היה בדעתו להחליט להם, רק שלפי שלא היה צורך אליו בשעת הבנין הניחו פניו עו זמן שיצטרך אליו, (וכשאל) ובהשאלו) אח גבולו לפי שעה לרבים דמי דאיחא בתורה כמו החזיקו שלא ברשות כו', ומעשים בכל יום שבני אדם מניחים אח גבולם פניו זמנים הרכה, וכזמן שהוא פניו הוא למודס רגל בני אדם, ולפ"ו צורך לחלק, הא דק"ל כנס אינו מחזיר, משום דהתם כיון שבנה בנין על גבולו והניח מקום פניו מסתמא דעתו שיהא עשור להילוך רבים רק שרצא זזין אם יצטרך והלכך אסור לקלקלו, משא"כ כשיש רגלים לרבר האומדנא דמוכח שאין בדעתו להפקיר גבולו לעולם בנח עשה בנין כלל, או שהניח קצת פניו בקרן וזית אחת ודעתיה עליה לבנותו כשיצטרך, שפיר דמי לבנותו אח"כ. ומדבר חשבות הרשב"א הג"ל אין ראיה, דהתם לפי טענת ראובן שהיה מעוקם מתחילתו לא היה שמעון כונס לתוך שלו כלל רק שהיה מקום הכניסה שייך לרשות הרבים מאז ומקדם כו', ע"ש עוד רובא לקמן סימן ת"יו סעיף ב' סי"ק ב': ג. אסור לקלקלו. עיין לעיל סימן קס"ב סעיף א' בהג"ה לענין להעמיד דלות במבוי דאסור ג"כ משום מצר כו', וסי"ם שם, זהו משורת הדין, אבל אם נתן להם המלך רשות כו' ע"ש. ועיין מה שכתבתי שם [סק"ג] דנראה לענין דדוקא אם כבר נתן רשות, אבל לכתחילה אסור לבקש על ככה ע"ש:

שפתי הרה

סימן שעה סעיף א' א. אסור להזיק פסון חבירו. ואם הזיקו, י"כ א"ל כשהו חייב היה שיהי רשע ד' וחמ"כ כשהו נשם החל הכשר ושהו ג', א"ל י"ל לפטור פלגו נב, עיין מההו ספריס ריש הלכות חזק מנון: שם בהג"ה. שאינו אנוס גמור. י"כ עיין מה שכתבתי לעיל סימן ק"כ סעיף ב' בליון:

חדושי רע"א

סימן שעה סעיף א'. אסור להזיק פסון חבירו. ואם הזיקו, י"כ א"ל כשהו חייב היה שיהי רשע ד' וחמ"כ כשהו נשם החל הכשר ושהו ג', א"ל י"ל לפטור פלגו נב, עיין מההו ספריס ריש הלכות חזק מנון: שם בהג"ה. שאינו אנוס גמור. י"כ עיין מה שכתבתי לעיל סימן ק"כ סעיף ב' בליון:

גליון בהרש"א

סימן שעה סעיף א'. אסור להזיק פסון חבירו. ואם הזיקו, י"כ א"ל כשהו חייב היה שיהי רשע ד' וחמ"כ כשהו נשם החל הכשר ושהו ג', א"ל י"ל לפטור פלגו נב, עיין מההו ספריס ריש הלכות חזק מנון: שם בהג"ה. שאינו אנוס גמור. י"כ עיין מה שכתבתי לעיל סימן ק"כ סעיף ב' בליון:

מאדאת עינים

חשן משפט שעה הלכות נזיקין

מאדאת עינים

סה

סעיף ב' בן בין שגפא ברוח מצויה כו'. עיין דרשה [סעיף א'], שם כתבתי בלשון הטור שכתב שאם נפל ברוח שאינה מצויה פטור, דקשה הא הטור בעצמו כתב לקמן בעיניו חכ"א סעיף י"ג דלא נפל ברוח שאינה מצויה חייב נזק, וכן הוא בגמרא [וכי כ"ו ע"א], וסלקתה דבגמרא וזו עיניו מתי"א חייב כשניק הדאס מנפילתו עליו מהג ברוח שאינה מצויה, ונהזק נאדם לאס נפל ברוח מצויה נפלאר שם דמי"ב ד' דברים, משו"ה ברוח שאינה מצויה נחמי נה מד דנגא שלא לחייב ד' דברים כי אם בחיוב נזק בלבד, וכן דלחייב דניקול כלים נפילתו, דגם נפילתו ברוח מצויה אינו חייב על נזק כי אם נזק, משו"ה נפילתו ברוח שאינה מצויה ק"ל להטור דנחמין ביה לחיוב ולא מחייבין ליה דניקול כלל כי אם נפילתו ברוח מצויה, ע"ש מ"ש עוד שינוי. וא"כ יחייב לטור המהמר דנראה דדבריו ככלל וסתומים, דבסעיף א' קתם וכתב חייב לטול היוק כלים נפול מן הגג, ולא פירש דמיי"ב גס ברוח שאינה מצויה, ובסעיף שאלתיו טור וכתב דינא דנפילה מהגג ופירש דבריו דחייב לפילו ברוח [ש"ה] מצויה, ולפי מה שכתבתי לתקן חמי שפיר, דבסעיף א' דלחייב נזק כלים, משום הכי לא כתב דחייב ברוח שאינה מצויה, ובסעיף ב' דלחייב דניקול פ' אדם, משום הכי כתב שאינה מצויה, ואף שכתב יוסף לא ק"ל האי שינוי, דהא

הכ"י הקשה אלדני הטור דפטור ברוח שאינה מצויה, מ"מ י"ל דטור ט כאלו במיטורו וס"ל ג"כ כמו שכתבתי ודוק: סעיף ד' ג' אבל ברשות המזיק כו'. דהמזיק יכול לתור לא ידעתי כמה שהלכנו שם עמינו להכיר [ס' להזיק], ודוקא שהזיקו בשוגג וכמ"ש הטור [סעיף ד'] והמהמר נפמון סעיף ו', וזהו סקיים וכתב וכתו שיטבאל, ור"ל בסעיף ו': סעיף ה' ד' לפיכך אסור לאדם למכור ע"ל שדה כו'. הא דכתב הטור [סעיף ב'] והמהמר היקו רחיה זה נלשונם ולא נקטו נלשונם הו' היקו רחיה דקימן קני"ד [ודוקא לומר דכונם המהמר לתרווייהו, דנמה שכתב ברש"א אפילו בנאיימו אסור להסמכל, כיון להיקו רחיה דבקימן קני"ד, ובסיפא כתב לפיכך כו' חייב אפילו היקו רחיה דקמה כשדה, דלפן הלשון משמע כן, גס טור לא כתב אלא היקו רחיה

לפי"ן פרישה וד"ד פ"ח

לא מצאו בגמ' ועיין ברכ"ס פ"ב השכנים הכי ובח"ד ובתוס' ב"ד פ"ג ס"ד

ב' ג' נפל מן הגג והזיק חייב לשלם נזק שלם ב' בין שנפל ברוח מצויה בין שנפל ברוח שאינה מצויה (ד"ל מקרי אונס גמור).

ג' א' היה עולה בסולם ונשמטה שליכה מתחתיו ונפלה והזיקה אם לא היתה מהודקת וזוהקה חייב ואם היתה חזקה ומהודקת ונשמטה או שהתליעה הרי זה פטור שזו מכה בידי שמים היא וכן כל כיוצא בזה.

ד' א' כל אלו הדברים ברשות הנזק י' אבל ברשות המזיק פטור עד שיחכוין להזיק כמו שיתבאר.

ה' א' פילו בראייתו אם יש בו היוק לחבירו א' אסור להסתכל בו י' לפיכך אסור לאדם לעמוד על שדה חבירו בשעה שעומדת בקמותיה.

צוונים ומקורות ס' פטור נפלה ס' פ"א מחובל הי"ב בעיניו באר הגולה ס"ב. ג' תרס"ט ס' פ"א מחובל הי"ד. ז' ס' סבבים פ"ז מחובל הי"ב. ט' פ"א שעה ו' כ"ה בר"ר וכו' ברמב"ם. ממנהרות קניגסברג ואל"ף: ונפל והזיק, וכו' בע"ה. ז' כ"ה בר"ר וכו' ברמב"ם. במנהרות הסמי"ע ובמהרות למברג: בחוקה.

הנהו מכל שכן דאסור, דמה חייב לממן דלומר בגמרא* דליס ביה אלא מדה חסידות, ועיין פרישה:

ערך להם

מחולל הי"א. רמ"ן דין ג' ומתנים עם הי"ד דרש"ס נ"ל דהרמב"ם חל סחלק בין אונס הבא לו בלי אמצעי לאתם הבא לו ע"י הסולם, כי הסולם נפל באונס והוא ע"י הסולם. רמ"ן תוס' בצינא פ"ב ב' ד"ה ושבר.

טור והב

סימן שעה סעיף ב'. ברוח שאינה מצויה. במ"ש הסמ"ע [סק"ב] ליטב דברי רבינו הטור, תמוה לי מנין לרבינו זה דיהא נהיית חד דרגא, דהא לענין נזק שיה אדם וכלים. ונלצ"ד ולא מחייב רבינו כסימן תכ"א אלא באין לו מעקה, כמ"ש שם דלא היה לו לעלות בגג שאין לו מעקה שיכול ליפול ברוח שאינה מצויה, אבל הכא מירי שיש לו מעקה אלא

באר הגולה סעיף ב' ה. ס' [ברמב"ם] פ"א [מחולל וחוק] דין י"ב ופ"א שם דברוח מצויה חייב ד' דברים ופטור מן הטמא, וברוח שאינה מצויה חייב נזק בלבד, והוא ממנה דרש"ס [ב"ס] דף כ"ו ע"א. ו. וכן כתב הרב המגיד שם פ"ו דין ד', ומסאר מ"ש בסעיף הסמוך. סעיף ג' ז. ס' [ברמב"ם פ"ו מחולל] דין ד'. וכתב הרב המגיד, למד זה הרב מהסוגיא דפרק ב' דמכות [דף ו' ע"ב], ונראה שהוא גורם ואי עינא אימא הא והא למקין, וכן נראה מתוך מה שכתב בס"י מהלכות רולא [וה"ד] וכו', ויש גורסין הא והא לגלות, וכן הוא בספריו. והטעם שיהיה פטור לדעת הרב מפני שהם אונסים גמורים, ולפן רוח שאינה מצויה אונס כל כך. סעיף ד' ת. ס' [ברמב"ם פ"ו מחולל] דין ג'. ט. כמון סעיף ו'. סעיף ה' י. טור סעיף ג'. כ. כמאר לפיל בעיניו קני"ד. ל. ממהר דרב אט"ה ח"ר הוא אמר רב כפרק ט' דכ"מ דף ק"ו ע"א, ופירש רש"י וד"ה אט"ה שלא יפקדנה ענין הרב.

באר היטב מנומנם, דה"ל יש לומר דוקא ט', דמלכון הרמב"ם והמסב משמע לפין חילוק, וכ"כ הרב המגיד להרמב"ם לפין חילוק. ועיין מ"ש לקמן ר"ש סימן שפ"ו דנראה דוקא כשהיק בלא מסתין, אלא מי שמיק נפסותין אפילו אונס גמור חייב, כמו נרדף ששני את הכלים בעיניו ש"ס סעיף ג' וט"ז. ע"ן [סק"א-ב]: סעיף ב' ג' בצורה. טור [סעיף א'] אימא ו"ל, ובלבד שלא יהא אונס ענין אס נפל מן הגג ברוח שאינה מצויה כו'. וכתב הר"ם ח"ל, מימה דבס"ם [וכי כ"ו ע"ב] אמרע דחייב על האונס

פתור תשובה והגיוה דולק ונשרף השלחן ואירבו עם כלי לבן של בעה"ב, וכן שפחה שמבלי השגחה להסיר העצים שעל התורן כעת שברער גרמה דליקה ונשרף קצת כלי בית, ופסק דמחויבים לשלם כי אדם מוצר לעולם כו'. ע"ש: סעיף ב' ב. ברוח מצויה. עיין באר היטב [סק"ג]. ועיין בתשובת צמח צדק ס"ר צ"ג כתב ג"כ כדברי הכ"ח דברוח שאינה מצויה גופא איכא לחלק כו', והכי דייק לישנא דהטור כו'. ע"ש:

חשן משפט שעח הלכות נזיקין

סעיף ו' הן כל מקום שמזיק בו, לטעון זה הוא ברמזים וכדן שניהם נרשום שימנאלו בעמיק שאחר זה: סעיף ו' הן היו (פי' מחובל ומזיק הדין) ונטור (סעיף ד'), ונ"ל לדרך לומר נכל שניהם ברשות. לטעון הטור (סעיף ד'), כגון שנתן בעל החצר מקום צד"מ: זו והזיקו. כל מקום שנזכר לטעון הזיק, ר"ל לעיניהם רשות לזכור בו, וכחמתי שם (בפרשה) דהוא הדין אם בעל שהמזיק הזיק לנזק צמעה אפילו לא נמכרין, וכל מקום שנזכר הכת נמן לומר רשות לזכור או שראוה נכנס מיקרי שניהם שהזיק, ר"ל שהנזק החזק מעלמו שהמזיק, והיטעו שמזיק עומד במקומו והנזק הלך נצדו וזיק ממנו. רש"י (וכי פי' ע"א ד"ה הזיק ד"ה הזיק) ועי' פרישה (סעיף ה'): זו אבל אם ראהו שנכנס בו. פירוש, אפילו לא ראהו בעת שהזיק ממנו אלא ראהו מתמילה נכנס, הוה ליה לאסוקי אדעתו שיש בו אדם שלא יזיק ממנו ולשמור נפשו, וכשלא שמר נפשו איהו לאספיד אופשיה, וזוקא טהוק ממנו הנזל הבית, אלא אם הזיקו הנכנס אפילו בשוגג חייב הנכנס,

ו ה"ב כל מקום שמזיק חייב לשלם בין ברשות הרבים בין ברשות הנזק ואפילו ברשות המזיק אם הכניס בו הנזק ממונו שלא ברשות 'והזיקו לא שנה כגופו לא שנה בממונו חייב לשלם דנהי שיש לו רשות להוציאו אין לו רשות להזיקו ודוקא במזיקו במזיד אבל אם 'הזיק בשוגג פטור בעל הבית ואם בעל הבית הוזק בנכנס אפילו בשוגג חייב הנכנס כיון שנכנס שלא ברשות הא"יש מי שאומר דדוקא בשלא ידע בעל הבית שנכנס 'אבל אם ראהו שנכנס אם הוזק בו פטור.

ז ח"ה היו שניהם ברשות או שניהם שלא ברשות

ציונים ומקורות הן סעיף ה' בס' המ"ב.
 (ראה סמ"ע ט"ק. 4) מההדורות באר הגולה תניח ואילך. הזיק.

ערך להם

סעיף ו'. אבל אם הזיק בשוגג פטור בו. בסימן שאחר זה דין ד' פסק כדעת הרמב"ם (פי' מחובל ומזיק חיה) לפסור אפילו הכניס כסות ברשות.

סור והב

סעיף ד'. שניהם ברשות. פירש רבינו והטור סעיף ו' עפ"י דברי החו"ס (ב"ק פי"ח ע"ב ד"ה שניהם) שניהם נכנסין לחצר בעל הבית ברשות או שלא ברשות, הזיק דאחי בידים אפילו בלא מתכוון חייבים, דהו"ל לאסוקי אדעתא דילמא כמו שנתן לו הבעל רשות כך נתן גם לאדם אחר רשות, או כמו שהוא נכנס שלא ברשות כך נכנס אחר ג"כ שלא ברשות, לפיכך חייבים. ומ"מ בהיזק דממילא פטורים. * אבל אם נכנס אחר ברשות ואחר שלא ברשות, אם הזיק הברשות בידים להנכנס שלא ברשות פטור כל זמן שלא נתכוון, אף שהיה לו ג"כ לחוש דילמא הבעל נתן גם לאדם אחר רשות, סוף סוף אשתכח דלאו הכי הוא, אבל אחר שלא ברשות חייב אם הזיקו בידים לזה הנכנס ברשות אף בלא מתכוון, דהו"ל לאסוקי

ביאור הגר"א

סעיף ו' ה. כל מקום בו בין בו, ממתיין (ב"ק) ל"ב ד' המתקע בו: טו. ואפילו בו. (שם) מ"ח א': טו. לא שנה בגופו בו. ר"ל גופו של זיק, כמ"ו לא שנה ממונו של זיק, וכמ"ש שם ואמר רש"י הכניס בו ואמר רבא נכנס בו, אלא שזין, והוא הדין לענין הזיקו בעל הבית, ודוקא בממלא מלך מכרו אחרו שם כ"ח א' משכר וזולא בו, ועיין חו"ס שם ד"ה משכר בו:

באר הגולה

סעיף ו' ה. שם (בסור) סעיף ד'. ג. ממתינא דרבא כפרה ה' ד"ק דף מ"ח ע"א, וכדמפרש רב פפא שם ולא אמרין בו'. פ. שם (בסור) סעיף ה' בס' הרמ"ה. סעיף ז' ע. שם (בסור) סעיף ו', מיתרל דרבא וחייתתל רב פפא שם (ב"ע ח"ו) רש"י ע"ב.

זו. ודוקא במזיק בו היו שניהם ברשות בו. כל זה לטעון הטור (סעיף ד"ר), וכן מפורש, שהכניס שיעת רש"י (ב"ק פי"ח ע"ב) עם הרמזים (פי' מחובל ומזיק הדין), וכן הקשה הלחם משנה. שיעת הרמזים, דברשות המזיק או שניהם נרשום או שלא ברשות שזין, דבכונה חייבין הייט דזון, וע"ש פ"ו מהלכות חובל הלכה ג', ושלא כדעה פטורין, אלא הזיקו לבעל הבית דהיינו ברשות הנזק אפילו חייב כני"ל (סעיף א' ד'). ופירש מ"ש שם (פי"ח ע"א) נכנס לחצר בו והזיק בו, ר"ל כדעה, הוזק ר"ל שלא כדעה, אמר רב פפא לא אמרין בו, לא ידע הייט שלא כדעה, ידע הייט כדעה, וכל ענין שנה, בעל הבית פטור הייט הוזק בו, ואזו בו הזיקו בו, הוזקו בו, ג"כ כני"ל כדעה שלא כדעה, עתמא בו, משום סיפא שלא ברשות חייב אפילו הוזק, ר"ל שלא כדעה כני"ל, אלא ברשות שנה לשניהם בו. ושיעת רש"י דבכונה ברשות או שלא ברשות אפילו שלא כדעה חייב אם הזיק כד"ס, הוזק ממילא פטור, וברשות הנזק לעולם חייב, וברשות המזיק לעולם פטור, והוא דלא ידע, ושם ידע מה היה כשיהם ברשות, וז"ש הרמזים (פי' מחובל היג) וש"ש בעמיק ד' כל אלו בו, ר"ל דוקא ברשות הנזק, אלא ברשות הרבים שיה לרשות המזיק דוקא בממכרין, וכמ"ש הרמזים שם פסקו ו' כנה דברים אחרים ברשות הנזק אלא ברשות המזיק, אלא ברשות הרבים שיה לרשות המזיק ברשות הנזק אלא מן ממון מכרו שלא כדעה פטור, וכן הזיקו את גופו כמ"ש שם פסקו א', אלא דפסקו ו' איירי בממון, אלא בשו"ע לא פייס רק ברשות המזיק, משום דלרש"י ברשות הרבים אפילו שלא כדעה חייב, ועיין רש"י שם (פי"ח ע"ב) ד"ה חייבין בו' והא דמנן בו', אלא להרמזים יתח' דלפניו הזיק, אלא דהזיקו בעל הבית פטור יתח' לרש"י יתח'. וז"ש אלא ברשות המזיק בו, לרש"י דוקא דלא ידע מה כני"ל, וע"ש ד"ה דברשות פטור בו: יח. ויש מי בו'. הרמ"ה (המובא בבאר הגולה אות ט') ס"ל כשיעור רש"י, אלא ששופך דעתו הו' * (וכן שניהם ברשות לגמרי מנח"א אפילו גבי נכנס (ואם) * לא הוזק בו בעל הבית פטור, ומ"ש רב פפא לא אמרין בו, לאו דוקא אסיפא דהוא הדין ארש"א, אלא דעיקר רש"י אסיפא,

באר הגר"ב

כלעין, ומו אמרין להם וכ"ו ע"א, וכל מלאש בגג ברשות שניהם מזהה הזיק חייב על הנוק ופטור ד' דברים, וכן פסק הטור בענין כב"א סעיף י"ג, וכן הקשה ר"י, ונהנה דרכי טאן ר"ל ולכלל שלא יבא אונם גשור דהתם פטור אף מן הנוק, וכ"כ הרב הגדול משה מטובל (הרי"ב) בס' המפרשים. וזה שכתב ענון אם וכל בו, ר"ל דמכל ענין שיה אונם גשור. והקמ"פ (בדרישה ובפ"י בס"ב) כתב לטעון בין הזיק אדם להזיק לטל, ושם ליה מריה דבעשה וכו' מספרש דלפן חילוק טען, אלא דבפרשת פיקר דברות שאינה מריה נשא אלא לטעון בין אונם גשור כעו שיהי רוח

חשן משפט שעה הלכות נזיקין

אז אע"פ שלא כיוצא, לאדם מועד לטולס וכנ"ל [סעיף א]: ין לפיכך ב' שהיו רצים ברשות הרבים כו'. והליכת שניהן נשוא הרבים מיקרי ברשות, ורלמס שמה מיקרי שלא ברשות, דהו"ל למיסק אדעמיה שמה יפגע טו חמירו ולא יהיה צדו לפמוד מלהוקו. ומ"ש החוקו זה סה פטוריס, היט דוקא עלא (רלו) [און זה את זה, ועיין מה שכתמתי לפני זה נסמון [סקי"ח], ועיין פרישה: סעיף ח' יאן מפני שרין ברשות. ז"ל הרמב"ם פסק (ב) [רן דחובל [היט] דרך ברשות כדי שלא תכנס שמה והוא איט פנוי, עכ"ל ולשון זה משמע ללאורה אפילו רן נעסקיו לגומרת קודם שגם מיקרי ברשות, אכל ממ"ש מור"ם אמר זה מוכח דס"ל דוקא דרן נעסקי לרבי שגם מיקרי ברשות, ועיין פרישה [סעיף ח]: סעיף ט' יבן אם בא אחד רוכב בפוסו כו'. ז"ל הטור גמס משנת הרמ"ם [המבואר] בצינים אחר רן בזה, מה שטען לרובן שחול פטור כיון שהיו רוכבין ברשות הרבים והיה לו לנזק לשמור עצמו, לאו טענה היא, שאין לו לרן ברשות הרבים ואפילו מרגליו שיכול לעמוד כשילעה, כל שכן הרוכב פוס שאין לו לרן נמקום שגם אדם רוכבין שמה לא יוכל להעמיד הקוס כשילעה, ונמלא שפסע ט ומוקי בגופו הוא כיון שרוכב על הנהמה ומוקי בגוף הנהמה או באוכף שעליה, ומייב לשלם (אכל) כל כו', [אכל] אם הקוס המוכה היה של גוי כו', עד אם הגוי מעבר עליו הדך בשלל זה אין לייב לזה כיון שלא כיון, עכ"ל [וכדלעיל מה כתב המחבר לעיל סימן ע"ב סעיף ח' נסיף הממוסק כד לרובן ושאל לשמטן ואינדון], ועיין פרישה" מ"ש לשון הטור. ללאורה היה נראה להגיה [בשו"ע] מ"ש ואפילו היה הקוס, דל"ל אכל אם היה הקוס, אכל מדמסיס המחבר וכתב נלשוטו ז"ל.

והחוקו זה בזה בין בגופם בין בממונם אם לא סעיף ו' : אע"פ שלא כיוצא ידעו זה בזה פטורים אבל אם ראו זה את זה סעיף ז' : עיין לקמן סימן מ"א סעיף (ה') סוסיאף על פי שלא כיוצא חייבים 'לפיכך שנים שהיו רצים ברשות הרבים או שהיו מהלכים

והחוקו זה בזה פטורים החוקו זה את זה חייבים.

ח' היה אחד רן ואחד מהלך והחוק המהלך ברין חייב מפני שרין שלא ברשות במה דברים אמורים בחול אבל בערב שבת בין השמשות פטור "מפני שרין ברשות. ("דוקא נסתם דמלינן דרך לנזק שמה אכל אם ידוע דלינו רן אלא לשאר מפלזיו ולא שייב ביה לנזק שמה חייב כמו בחול).

ט י"א אם בא אחד רוכב בסוסו מאחרי חבירו ופגע בסוסו שהבירו רוכב בו צינים ומקורו (י) [רן] ומוקי יסף פסק המלס ב"ק ט"ו ע"ב מדפי הר"ף, ד"ס מ, (י) סוד ספיך טו גמס הל"ס כלל ק"א ס"י ה.

על הנהמה ומוקי בגוף הנהמה או באוכף שעליה, ומייב לשלם (אכל) כל כו', [אכל] אם הקוס המוכה היה של גוי כו', עד אם הגוי מעבר עליו הדך בשלל זה אין לייב לזה כיון שלא כיון, עכ"ל [וכדלעיל מה כתב המחבר לעיל סימן ע"ב סעיף ח' נסיף הממוסק כד לרובן ושאל לשמטן ואינדון], ועיין פרישה" מ"ש לשון הטור. ללאורה היה נראה להגיה [בשו"ע] מ"ש ואפילו היה הקוס, דל"ל אכל אם היה הקוס, אכל מדמסיס המחבר וכתב נלשוטו ז"ל.

ערך לחם

סעיף ז', או שהיו פה"כים החוקו בו, וצריך להעמידה בשלא ראו זה את זה. שם בסופו. ר"ש ב"י שפוסר אף בהזיקו זה את זה, כיון שהיה שלא בכונה. (ומביים פ"ו החובל וד"ק ה"ז). סעיף ח' בסופו. שרין ברשות. וכשאר הצוות כגון לררין לבית הכנסת או לבית הסדר"ש שיש לו פנאי, אם הזיק חייב. [ב"י סעיף ח' בפס המדני ב"ק ט"ו ד"ס].

ביאור הגר"א

ה"ש ואזו כו', ר"ל ידע הו כעיהס ברשות, ולפי"ז מ"ש שם כ"ו ח' וכל אחר כו' ואם החוק כו', הכל דלעיל ידע. ומ"ש דוקא מנזיקו כו', הוא שיהא הרמב"ם, ומ"ש רש אומרס הוא לפי שיהא רש"י, ועיין מ"ש בסעיף ו': (ליקוט) עיין מ"ש שם [לעיל] דלהרמ"ה אס ידע ביה הו כעיהס ברשות, אכל טעוט טופר הוא ז"ל כעיהס שלא ברשות, והוא פטוט א"ל לפניס. ומתמקין דסס [ליא לינן היה בעל כו' היה בעל כו' היא שיהס ברשות, ואס עמד כו' ואס עמד כו' היא אחד ברשות ואחד שלא ברשות, ואס ח"ל כו' ואס ח"ל כו' שיהס שלא ברשות (פ"ט): סעיף ז' יט. בין בגופם כו'. כ"ל [סעיף רן]. ונראה מה שפסק הטור [סעיף ר' והסעיף רן] זה, לאפוקי מדעת הרמב"ם שפסק ח' [מחובל ומוקי הדין] כתב לשון הגמרא [ב"ק מ"ח ע"ב] האיקו כו' החוקו כו', ואפשר לפרש דכ"ו כפירש"י [שם ע"א ד"ה והזיק ד"ה החוק] האיקו כ"דס החוק ממילא, אלא דמה הולך לשיטתו דהזיקו בעל הדיס דומה לשהיה ברשות הזיק מייב חוק פטור, כמו לרש"י בעד ביה, אכל נצרך ר' [ה"ג] לענין ממוט כתב לחלק בין ממטין לשאטו ממטין כ"ל [סקי"ז], וטוב שמתלק הרמב"ם בין מוקי גופו לחוקי ממוט. אכל המגיד משנה ולמס משנה כתב [בפ"א שם] שא"ט מתלק כ"ל [שם]: ב. אם לא ידע כו' אבל כו'. לשון הטור [סעיף רן]. והביט משה"ל דלא מוכח מילוק זה בין דע ללא דע לרין להיות נספיך ו' אחר מ"ש פטור בעל הדיס, ועל זה אמר שם רש מי שאומר כו', ר"ל דגם בסיפא יש חילוק כו', וכאן צ"ל חילוק בין הזיקו להזיקו כמ"ש בגמ', ח"ס לפיכך כו' והכל כשיטת רש"י: כא. לפיכך כו'. עיין פ"ל הגולה [נאח פ"ן, וכ"כ רש"י שם, וכ"כ חוס' [שם] ל"ב ח' ד"ה גמס כו' כ"ל], אכל הטור [סעיף חן] גמס הרמ"ה כתב דכאן כיון דמחוייבו עבדי מנשה אף הזיקו כהחוק דמי, ובה נפלא דמי שם [ל"ב ע"א] הזיקו, וכ"כ נמוקי יוסף שם [ט"ו ע"ב מדפי הר"ף], ופירש דמ"ש נממתיק שם [ל"א ע"ב] זה על כו' משוס דשיהס מושין מעשה ושיהס ברשות, כמ"ש אלה כו', היה כו', דהו חוק, ואס עמד כו', דהו שלא ברשות, היה כו', דהו הזיק, ואס כו', דהו שלא ברשות, ואס אמר כו', כ"ל [סקי"ט] אמר רב פפא לא אמרן כו', וצרישא אס אמר כו', ומכאן ילא לו להרמ"ה שנספיף ו' רש כו', ונמוקי יוסף שם פירש מטעם אמר ע"ש. ח"ס הטור ורש"י בין נטפס בין נממוט, וזה המתניין [ל"א ע"ב] הוא נממוט, רשא זה על כו' כעיהס עטין, וכמ"ש בגמ' שם [ל"ב ע"א] האס מחוייבו כו' הכס כו', אלמלא דוקא משוס דמחוייבו כו', דהזיק הוא דקמדימי למזיק לשטו כו', ח"ס שזו רשות כו' משוס דשלל ברשות לברשות אפילו חוק מייב, היה כו' היה כו', הוא דין דכעיהס ברשות הזיק כו', ואס כו' ואס כו' הוא אחד ברשות כו' ברשות פטור שלא ברשות מייב בין הזיק בין חוק, ואס אמר כו' ואס אמר כו', ידע הו בסתם כו'. כמ"ש שם [ב"ק ל"ב ע"א] כד"ר פניאל כו', משמע דוקא כה"ג: סעיף ט' ג. אם בא כו'. כ"ל סעיף ח' דרן מייב:

פתחי תשובה

סעיף ו' ג. אבל אם ראו זה את זה. כתב בדגול מרובה, נראה לעיני דשה שנוק חבירו בו ראה את הנזיק, אבל הניזק לא ראה אותו, עכ"ל: סעיף ח' ד. אבל בערב שבת בין השמשות. עיין בחשובות חות יאיר סי' ר"ז במי שהיה רן לקידוש לבו ומפני מרצותו פגע בחנות אחת ושפך כד

גליון סוהרש"א

סעיף ח' מפני שרין ברשות. עיין ספי"ע [ה"א]. והטעם יד"ט כתב דהלי לנמיס [הפ"א בסד"ק] גם כן לשלר פתלים פטור, עיין בע"מ משנ"ו פ"ג [בז"ה אהון] ספי"ע סקי"ב. אין לחייב לזה בין שלא בין, עיין סימן ששים ספי"ע ה' כה"ה.

באר הגולה

פ. כן פירש רש"י שם [ד"ה חייבין] דנזקין לא עמי לן בין ממטין לשאין ממטין, והא דפני נצרך ג' [דף ל"ב ע"א] שיהו מהלכס ברשות הרבים והזיקו זה את זה פטורין, הווא הזיקו החוקו הוא ולא דק נלטינה. וכן כתב הרשב"א שם [ד"ב ע"א ד"ה הא דחז"ן]. סעיף ח' ג. שם [בסורן] ספי"ח ח', וכן כתב הרמב"ם שם בפ"ו [מחובל ומזיק] דין ע', שם [ב"ב ל"ב ע"א] משנה וברייתא דלשיי כן יהודה שם וכדמוקי למתמקין שם בגמרא. וסיים שם הרמב"ם, כדי שלא ינכס שמה והוא איט פנוי. סעיף ט' ק. שם [בסורן] ספי"ח ט' גמס משוס הרמ"ם כלל ק"א פ"י ה', והמפשה היה שם נחתן היואל ממוטפו והלטו עמו רוכב סופיס כמנהג החזורים.

באר היטב

סעיף ו' ג. כיוצא. עיין לקמן סימן כ"ל סעיף ח' טה"ג. [ש"ך סקי"ג]: סעיף ח' ו. הפצוי. ומלשון הרמב"ם משמע ללאורה ולפילו רן נעסקיו קודם שגם מיקרי ברשות. מ"ש [סקי"א]. [ועיין מ"ש הפוס' יוס טוב סה נגשה ר' פוק' ר' ד"ק ע"ש]:

דגול מרובה

סימן שעה סעיף ד. אבל אם ראו זה את זה וכו'. נראה לעיני דשה שנוק חבירו בו ראה את הנזיק, אבל הנזיק לא ראה אותו, עכ"ל: סעיף ח' ד. אבל בערב שבת בין השמשות. עיין בחשובות חות יאיר סי' ר"ז במי שהיה רן לקידוש לבו ומפני מרצותו פגע בחנות אחת ושפך כד

ע"י הגר"א
ספי"ח
כ"ל ש"ס
הר"ש

סח

שפתו ברוך

חשן משפט שעה-שעט הלכות נזיקין

מאדח צניס

סימן שעט סעיף ג' א. ואם עמד לתקן משאו בוי. ונש"ט [ביקן] פ"ג סי' כ"ב פסק דפטור אל"כ ידע דעמד לתקן פ"ט [קשי"ב]. ולא נהלא, דמח' שנה ממ"ט כמס' ב' דל"ט בעל הקורה ראשון ועמד לתקן פטור אף דגם שם לא ה"ל למידע לבעל חמ' שיעמוד הראשון, ודו"ק:

והכה את הסוס חייב לשלם כל מה שישומו

בית דין שנפחת מחמת הכאה זו ואפילו היה הסוס המוכה של גוי וצריך הניזק לשלם לגוי יותר ממה שנפחתו דמי הסוס אין המזיק חייב לשלם יותר ממה שישומו בית דין. (בנזורים הרוכבים לקראת חמ' וכלה ואיקו זה חמ' זה ממון מצרו לרך שמחה ושחוק וכן נשאר דבר 'שמחה' ה'ואפילו ונהגו כן פטורין 'מכל מקום אם נראה לביט דין לעשות כייג וגדר הרשות בידם).

סימן שעט

דין זה בא בחביתו וזה בא בקורתו ונשבר החבית

וגד' פקיע

א. שנים שהיו מהלכים ברשות הרבים זה בא בחביתו זה בא בקורתו ופגעו זה בזה ונשברה חבית בקורה פטור שלזה רשות להלך 'אלוה רשות להלך.

ב. היה בעל הקורה ראשון ובעל החבית אחרון ונשברה חבית בקורה פטור ואם עמד בעל הקורה ב'לנוח מכובד משאו חייב ואם הזהיר לבעל החבית ואמר לו עמוד פטור ואם עמד לתקן משאו 'אף על פי שלא הזהירו פטור

שטרוד היה ולא היה יכול להזהירו ('ועיין לקמן סימן תי"ג סעיף א').

ג. היה בעל החבית ראשון ובעל הקורה אחרון ונשברה חבית בקורה חייב ואם עמד בעל חבית 'לנוח פטור ואם הזהיר לבעל קורה שיעמוד חייב *ואם עמד לתקן משאו חייב בעל הקורה אף על פי שלא הזהירו בעל

גדר נמצא
איתו
של הש"ס
לעיל סעיף
כ' מהל' פסקו
ב' על
החבית
י"אם עמד
לתקן
והנבדלה
לדא ע"פ
פלוני המהור
ובתנאי
שלמה וכו'
בכתי
ובמהדורה
פנימברג

חבית
והרא"ם
ר"א תוספת
ממהדורה
בארי' צ"ח
סעי' ר"א
סעי' פ"ד
פ"ד
ת"ד
בתי"ב
סעי' ר"א
ת"ד

ע"פ הס"ס

באר הגולה

כ. ח"ל שם ובאגודה החובא בצינוס אית ח"א. וכן פסקתי לפעמים בעצמות במלך בית הכנסת כשמחמקין הכאורים ומכיס זה את זה, ובלבד שלא ימנעו. וכ"כ באר"ם סימן מל"ה [ועיין ב"ו וע"ס.

סימן שעט סעיף א' ה. לשון הטור וסעיף א', וכ"כ הרמב"ם בס"ו מהלכות חובל ומזיק דין ח'. וכמו הרב המגיד, משנה פ"ג דביק' [דף ל"א ע"ב]. סעיף ב' ב. שם [בסוד סעיף א' וברמב"ם פ"ו מחובל דין ח' וס' במשנה וב"ב ר"א ע"ב]. ג. כח הרב המגיד [וה"ו] שטורס גמ' אליבא דר' יוחנן [שם ע"א], וכן הלכתא, ולשון הגמ' לפוש [ר"ד] לטמ, ולכתף ר"ל לתקן. סעיף ג' ד. שם [בסוד סעיף א' וברמב"ם פ"ו מחובל דין ח' וס' במשנה וב"ב ר"א ע"א]. ה. מפרש במ"ש לעיל [אות ג'.

ביאור הג"א

כ. אין המזיק בוי. עיין סימן קכ"ח סעיף ב'. כה. בחורים בוי. תוס' דטובה מ"ה ח' ד"ה מיד בוי רש בוי, ואף שהרא"ש נמשוזה ה"ל [הנבואב בבאר הגולה אות ק] ג"כ מיייר כה"ג כמ"ש שם, הרא"ש ח"ל לשיטתו שחלוק על זה בעסקין [וכמה פ"ד סי' דין] ופירש כפירוש שני על חוב' שם וע"ל דמתניתין טו', אלל מדרש וטאר פוסקים [המבואים בבינים אות ח] פירשו כפירוש הראשון, ועיין באר"ם סימן מל"ה סוף סעיף ב' הג"ה: [ליקוט] בחורים בוי. תוס' דטובה מ"ה ח' ד"ה מיד בוי, ואע"פ שכתב שם וע"ל בוי, וכן כהנ' הרא"ש, כנר סמרו רש"י מ"ו ב' ד"ה מיד בוי מן המדרש, ונראה שח"ו דברי רש"י, שלא הפילו תוס' ודל"ש, ותוס' גרסי במדרש רבה כגימטא שלט סמא חמן מן ח"לן אמרוינא דמיטקיא מקלקולך *כהן בוי נביט מנהון בוי, ועיין במדרש רבה סוף מקוץ [פרשה ל"ז אות ב' (ע"כ): כה. מ"מ אם בוי. כמ"ש לעיל סימן ב', וכן כהן יש לרך עשה סה כי כמה קלקוליס יולאס מזה ע"ס [בביתרם הרשן המובא בצינוס אות ט"ו, וי"ש באר"ם סוף סימן מל"ה נהג"ה ובלבד שלא טו':

פנימ
בבית
ב"ה

סימן שעט סעיף ב' א. [ליקוט] ואם עמד בוי. השמיט מ"ש שם [ביק' ל"ב ע"א] דעמד כשלמה, וכן הר"ף וטאר פוסקים, ועמטט משוט דרבא פליגי עליה דרש לקיש אף כה, דהא רבנא הוי שלל ברשות ומתלמט ברשות ואמרין מ"ח ח' ב' דשלל ברשות סיב אף כהחוקה. והרא"ש נשט פ"ג סי' י"ן דחק עלמו כננס כה, ע"ס שכל דבריו דמוקס ואינן מובנים (ע"כ): ב. ועיין לקמן ריש סימן תי"ג. ששם הביא דעת הרא"ש [שם סי' ט"ו] שפסק ככך נהמן כו' ילמן [שם ל"א ע"א], וכ"כ הטור שם [סעיף א'] משמו, וכאן קמס דעת הר"ף וי"ד ע"ב מרסי הר"ף ורמב"ם [פ"ו בחובל ה"ח ופ"יג מנוקי ממון ה"ח]: סעיף ג' ג. לנוח. ולב"ב הוי ברשות ואיקו חייב כ"ל [סעיף א']:

באר היטב

סעיף ט' ה. לשלם כל מה שישומו. ז"ל הטור כסם משום הרא"ש סה, שאין לו לרוך ברשות הרבים ואפילו כנגלו חסיל לעמוד כשדלגה, כל עכן הרוכב סוס שאין לו לרוך מתקום שני אדם רוכבן שמה לא יוכל להעמיד הקום כשדלגה, ומנאל שפסע ס' ומזק כגופו הוא טו'. ע"ס [נספ"ד קיי"ב]: סימן שעט סעיף א' א. פטור. לשון הטור, דוקא שביע עול הפסית כשפדתה שדך הליכתו הטיח תפיתו כקורה, אלל אם עמד בעל הפסית ובעל הקורה טא בקורתו ושניה חייב סמ"ע [סקי"א]: סעיף ב' ב. לנוח. ואפילו אין הקורה ממלכה אם כל הדך, כ"כ הטור. והטעם, שלא היה לו לנח מתקום שדך בני אדם לטול אמרו ולהלך ט, ואם היה מוכה טה, לפסות היה לו להאכיר לטול אמרו שיעמוד ולא יפגע בקורתו. שם [נספ"ד קיי"ב]: סעיף ג' ג. ואם עמד לתקן משאו חייב. ומהר"ל פ"ג דביק' סי' כ"ב פסק דפטור אל"כ ידע דעמד לתקן ע"ש. ולא נהלא,

פתחי תשובה

שמן ושיבר כלי וכוכיה, והעלה דחייב לשלם, דאין למידך כלל מרוך בין השמשות בערב שבת דבהיל טובא, שהרי הוא ספק לילה והוא זמן מועט לפני הלילה משל לכל היותר אלף ות"ק אמה כרי, עיין שם עור: סיף ט' ה. אין המזיק חייב לשלם יותר. כתב ברוגל מרבבה ח"ל, כטור בשם תשובות הרא"ש סי"ם בזה, כיון שלא כיון, ע"כ, וכשמע שאם כיון חייב לשלם כל מה שיעליל הגוי משום דינא דגרמי. ועיין לעיל סימן ע"ב בש"ך סוף סק"מ [ובבאה"ט שם ס"ק כ"ג], ע"כ"ל. ועיין מה שכתבתי שם [סקי"א]:

גדול טרבה

סעיף ט'. דבי הסוס אין המזיק חייב לשלם. נה"ג. בטור וסעי' ה' כסם מוטסט הרא"ש [וב"ב ר"א ע"ב] ה"ו ה"ו סי"ס טס, כיון שלא כיון, ע"כ"ל. משפט ששם כיון חייב לשלם כל מה שעליל הגוי משום דינא דגרמי, ועיין לעיל סימן כ"ב סוף ס"ק מ' כ"ד:

אמר ברוך

סימן שעט רכ"א סעיף ט'. והזיקו זה את זה טו' דרך שפחה. ניב יטין אור"ם סימן מל"ה מנחן אכריס ע"ק [וח"ו] ה"ו. מדבר מהל"ל בשקטין [ו"ו ח"ו] נראה דאין חילוק בין היק ממון או נזק, וכן משאר משט כורח ב"ס מ"י, והכ"ס שם מנחן כן היק קטן טוף או מנחן לכן היק גדול טוף או מנחן:

מאמרת עינים

חשן משפט שעמ"ש הלכות נזיקין

שפתי כהן

סימן

סעיף ד' ד' וכו' שישתבר בכניסתו כו'. כן היא דעת הרמב"ם (הטובא בביתו את ב'). וכמו המגיד משנה טעמו, דכל שהוא ברשות המזיק ולא סברה כדי להזיקו אלא כדי לנטות ולנאם הוא פטור. אלא הראש"ד (בהשגחה שם) והטור (סעיף ב') נחזו על דבריו שהן פשוטין, כיון שהכניס נרשות לך יפטר על מה שמעבר בכניסתו וילאמו אם לא שלא נתן לו רשות למלאות כל הנזק, עכ"ל:

סימן שפ סעיף א' אן הרי זה פטור. ולא אמרין שדרך שחוק אמר לו כן ויתאייב כמו מי שאמר לחבירו קטע את ידי כמה את עיני והפטור, דמיב, וכמ"ש הטור והמחבר לקמן

קוף סימן חכ"א (טור סעיף י"ז) והחבר סעיף י"ב ע"ש, קמ"ל דלא, דשאלו חנלה דטפו מסנלה דממוט: בן יש "זנו יוסר דבתפיה קאמר י"ה. לכיון דל"ל ממחילה קרע כסותי, ממרשתי ה"ל" דל"ל ח"כ, דנממיה קאמר ליה: בן אע"פ שהרשוה "השחית. דל"כא למימר דעמו היתה שיקרעו רשלמו: דן אבל אם לא באו י"דו בתורת שמירה כו'. דכי יתן ל"ש אל דעכו כסף או כלים לשמור כמ"כ חכ"ב י"ד, ודקשין וביק צ"ג ע"א) כשנתנו כדו לשמור הוא דמייבנ נפשעמו ולא כשנתנו כדו לאמו ולקרעו, וכ"כ הטור לעיל במימן ש"ח וסעיף ה' ע"ש:

תשובות אלו נרשמו בכ"ח דלקח על הדיבות ואם לא אמר וכו' נראה שס"ד דלקח על נרשם על דברי הח"א אפילו לא אמר וכו'

החבית ^לוכן זה בא בנרו וזה בא בפשתנו. ד ^להרי שמילא חצר חבירו כדי יין ושמן ^לאפילו הכניס ברשות הואיל ולא קבל עליו בעל החצר לשמור הרי זה נכנס וירצא כדרכו ^ליכול שישתבר מהכדים בכניסתו וביציאתו הרי הוא פטור עליהם ואם שכרם בכונה אפילו הכניסם בעל הכדים שלא ברשות הרי זה חייב.

סימן שפ

האומר לחבירו קרע כסותי או של חבירי

או רודף או נרדף ששברו כלים

ובו ד פקד"ש

א ^להאומר לחבירו קרע את כסותי שבר את כדי על מנת שאתה פטור ^להרי זה פטור (י"ח"א אפילו לא אמר לו על מנת לפטור נפיוש אלא שאל"ל דברים שמשמעו כך כגון שאל"ל שטר כדי ואל"ל המזיק על מנת לפטור ואל"ל הנזק לא יאש לנו וומר דנממיה קאמר י'ל ופטור) ואם לא אמר לו על מנת שאתה פטור הרי זה חייב ^לאע"פ שהרשהו להשחית ^לכמה דברים אמורים כשכאוב הכלים לידו תחלה בתורת שמירה כגון שהיו שאולים או מופקדים אצלו ^לואבל אם לא באו לידו בתורת שמירה כיון שאמר לו י'קח כלי זה ושברו בגד זה וקרעו ועשה כן הרי זה פטור אף על פי שלא אמר לו על מנת שאתה פטור (ועיין לקמן עוד סימן שפ"ב מדיניס אלו. ^להאומר לחבירו זרוק מנה

צוננים ומקורות סימן ששט א) תכנס מ"ז מחול דין ס"ו. ב) טור סעיף (ס"ו) בן כ"ס הכניס מ"ז מחול דין ס"ו סימן ששט א) (אין תכנס מ"ז מחול דין י"א. ב) טור סעיף (ב') ג' כ"ס הראש"ל ב"ק פ"ח סי' י"ח. ג) טור סעיף (ב') כ"ס הראש"ל ב"ק פ"ח סי' י"ח. ד) ה"ר פ"ק דקדוש ר' ע"ב מדפי ה"ר"ן כ"ס ל' דעת אלו ר"מ א'. סימן שפ ז) ביה בדפרר וכ"ה בטור. ממהדרת תקיב ואילך. לו, וזאה לשון הריה שבסמ"ע סקיב

ערך לחם

סימן שפ סעיף א' בסופו. נתן לו רשות להסחית וסאל הלה יפס שאחיה פסור, והשיב כתביהיה נמורה נכרת לא, ה"ז כאומר ה"ן לבר"ב ב"י סעיף ג' ע"ש.

באר הגולה

ו. שם נמשנה דף ל"ב ע"ה. סעיף ד' ו. שם (ברמב"ם פ"ז מחובל דין ה' / כריח"א שם (נ"ק) דף כ"ח ע"ה. ת. כחז הרב המגיד, הוא נמשך כפי הדין הוא כחב' למעלה דין ג' דכל זמן שלא נחטין להזיק אפילו ברשות (ש) כיון שהוא ברשות פטור, וכמו ה"ר"א, אשכר לרין זה כשלא נתן ברשות למלאות, אלא נתן לו רשות למלאות חייב, זה נכון.

סימן שפ סעיף א' א. ל'אן רמב"ם פ"ה מהלכות חובל ומזיק והי"א. וכמו הרב המגיד, משהו נפ"ש ד"ק דף ג"כ ע"ה), ואקשינן עלה שם (צ"ג ע"א) וכו'. ר' יוחנן אמר יש הן שהוא כלאו יש לאו שהוא כהן, פניא נמי הכי וכו', ופירושו, כשלאמר הן נממיה הוא כלאו, וכשלאמר לאו נממיה ה"ז הוא כהן כהן, ולא ה"ז הרב ^להמגיד נממיה לפי שהוא פטור, ע"כ. וכן פירש"ש שם נ"ד"ה יש לאו, וה"ל דנקט סו"ב"ה לגבי מנה (ופלוגת) ^לויצוטו) ופטור לגבי ממונה, אורח"א דמילתא נקוט, דמחיל ל"ש חממויה טפי מנפוייה. ב וכן כתב החוט"ש שם דף ג"ג ע"ה נ"ד"ה ור' יוחנן, ח"ל שם, משתמח נממיה קאמר, כיון שמחילה א"ל קרע את כסותי וכו'. ג. שם (ברמב"ם) דין י"ב, מברית"א ואוקמת"א דרנ"ה שם.

קאמר נחמיה דמותל א"ס כמ"ש רש"י (שם) ד"ה רב"א אמר כו', ומפרש כפיר"ש דהיט"ק דין ל'אן נממיה דין ל'אן נשוח"א ולכן השמיטו דמילתא דפשיט"א היא. וכ"כ ^לרמב"ם (כ"ז) הרש"ב"א (שם ד"ה ר' יוחנן) כ"ס הראש"ד, ו"ע: ב. האומר לחבירו זרוק כו'. קדוש ח' ב' חוס על גבי פלג כו', וכמו הרש"ב"א (שם ד"ה הא דתניא) ו"ל"פ אלא ל"ה מקודש מ"ן מ"כ כ"ש שם ו' א', ו"ע דה"ס דממיה ואמקד"ש ח"י נ"ך וה"א דל"ל קאמרה ואמקד"ש. וכ"כ הראש"ש (שם פ"א סי' י"ג) כ"ס מקל"ם גדולים, אלא שגשעמו דוקא אם הפסילה היא מתיקלה וכמ"ש שם (ח' ע"ב) כמ"ס (ד"ה תג"ל לאבא). וה"ר"ן (שם ד' ע"ב מדפי ה"ר"ן) כ"ס הרמב"ן (שם ח' ע"ב

באר היטב

דמ"ש ש"ה מ"ש נשע"ף כ' ח"ס על הקורא ראשון ועמד לכסף פטור אף דגם שם לא ה"ל למד"ס לנבל סכ"ה שיעמוד האמר ודוק. ש"ך (סק"א):

סימן שפ סעיף א' א. הרי זה פטור. ולא אמרין שדרך שחוק אמר לו כן ויתאייב כמו אם אמר לו קטע את ידי כו' והפטור, דמיב כמ"ש לקמן סימן חכ"א סעיף י"ב דשאלו דטפו מסנלה דממוט. סמ"ע (סק"א): ב. להשחית. דל"כא למימר דעמו היתה שיקרעו רשלמו. שם (סק"ב) ג. שמירה. פי' לעיל קוף סימן ש"ח. (סק"ב) ק"ד. ועיין נמשנת מ"ע"ט (ח"א) כ"י ש"ז ומשנת רש"ד"ס (ח"א) כ"י ג' וממ"ה ומ"ל"ה, וכעלמי גטרס פקח המפקד דף ע"ט קוף ע"ה. (ש"ך סקי"א):

עיין הערות הח"י

ע"פ המגיד שם

החפ"ק ע"פ ח"י

